west vlaanderen werkt

een uitgave van WES

Centrumbeheer:
een uitdaging voor elke gemeente

Duurzaam beheer van **bedrijventerreinen**

De **arbeidsmarkt** in West-Vlaanderen

WES
ONDERZOEK & ADVIES

I. 2005
Driemaandelijks:
feb - mrt - apr
47ste jaargang
Afgiftekantoor 8400 Oostende I
P209117

DDB

luminus

Met een betrouwbare energieleverancier doet u altijd de beste zaken. Luminus, de tweede grootste energieleverancier in Vlaanderen, kent die markt door en door. Wij zijn sterk op twee gebieden, namelijk gas en elektriciteit. Wilt u meer te weten komen over de voordelen die wij uw bedrijf kunnen bieden? Bel dan vandaag nog naar het telefoonnummer 011/72.26.16 of neem een kijkje op www.luminus.be. Onze medewerkers helpen u graag verder.

west vlaanderen werkt

I
2005
n° 210
47ste jaargang

ONDERZOEK & ADVIES

'West-Vlaanderen Werkt is een uitgave van 'WES vzw

Redactioneel [3]
Het strategisch plan voor de haven van Brugge-Zeebrugge afgewerkt

Een uitdaging voor elke stad of gemeente: Hoe efficiënt is uw centrumbeheer? [4]
Hans Desmyttere, WES

Duurzaam beheer van bedrijventerreinen [11]
Rik Houthaeve en An Vanhulle, WES

Sector in de kijker: Zandwinning op zee [20]
Annelies Demeyere, WES

Bedrijf in de kijker [28]
Een kijkje 'achter de schermen' van Barco

West-Vlaamse conjunctuurnota [32]
REGIOSCAN • **Werkend West-Vlaanderen** [34]
SPECTRUM [40]
WES-NIEUWS [43]
FISCALE FOCUS • **Administratieve vereenvoudiging** [46]
PUBLICATIES WES [48]
COLOFON [48]

west vlaanderen werkt 2.2005

Volgend nummer verschijnt op **28 juni 2005**
Dossier: DETAILHANDEL

Partners West-Vlaanderen Werkt 2005:

Provincie West-Vlaanderen
Door mensen gedreven

ethias
luminus
GOEKINT GRAPHICS
BARCO Visibly yours
wvi
SYNTRA WEST vzw
Vormingsinstituut voor KMO

ONDERZOEK & ADVIES

Hoe aantrekkelijk is uw centrum voor inwoners, handelaars, bedrijven en bezoekers?

WES ondersteunt het centrumbeheer van lokale besturen:

- voorkomen of bestrijden van leegstand
- streven naar een evenwichtig uitgebouwd winkelapparaat
- creëren van aantrekkelijk openbaar domein
- verhogen van verkeersveiligheid, bereikbaarheid en parkeermogelijkheden
- zorgen voor aangenaam woon-, werk- en leefklimaat
- uitspelen van toeristisch-recreatieve troeven
- ...

Interesse?
Contacteer Hans Desmyttere
afdelingshoofd
hans.desmyttere@wes.be
Tel. + 32 50 36 71 23
www.wes.be

MILIEU RUIMTELIJKEPLANNING SOCIAALECONOMISCHBELEID TOERISME TRAINING

Strategisch Plan voor de haven Brugge-Zeebrugge afgewerkt

Begin 2001 heeft de Vlaamse regering de opdracht gegeven voor de uitwerking van het Strategisch Plan voor de haven van Brugge-Zeebrugge. Na iets meer dan drie jaar studie en overleg, werd dit strategisch plan eind 2004 als advies overgemaakt aan de Vlaamse regering.

Het strategisch plan voor de haven onderzoekt de rol die de haven van Brugge-Zeebrugge in de toekomst best krijgt. Daarbij gaat de aandacht vooral uit naar de kansen die de haven krijgt voor haar economische ontwikkeling en de ontsluiting. Er is ook aandacht voor de aanwezige natuurwaarden en bovendien opent het strategisch plan mogelijkheden voor nauwere samenwerking en een betere afstemming met het beleid in de omringende dorpen, steden en badplaatsen.

De kracht van het strategisch plan is vooral gelegen in het streefbeeld, de visie op de toekomst van de haven. Het toont aan dat de grote sterkte van Zeebrugge gelegen is in typische activiteiten 'voor de sluizen' of 'getij-ongebonden', de zogenaamde *deepsea*- en *shortsea*-activiteiten, en vooral de combinatie van beide. Deze doen echter geen afbreuk aan het belang van de activiteiten achter de sluizen. Zo is Zeebrugge marktleider inzake autotrafiek. Binnen de planperiode tot 2030 (één generatie) komt Zeebrugge evenwel krap te zitten voor de meest belovende activiteiten in de voorhaven, namelijk containers en ro-ro. Het strategisch plan toont dit aan en onderschrijft het belang om op korte termijn de terreinen in de westelijke voorhaven operationeel te maken (Albert II-dok), en tegelijkertijd verder te onderzoeken op welke manier de ruimte voor de voorhavenactiviteiten kan uitgebreid worden door middel van een project als 'open-getijzone' of 'snelle zeesluis'. Op deze wijze wordt ook een zinvolle invulling gegeven aan de verouderde haventerreinen rond het Prins Filipsdok en Oud Ferrydok en aan de terreinen van de vroegere Carcokes.

In het strategisch plan zijn concrete afspraken gemaakt voor een verbeterde multimodale ontsluiting van de haven: het betreft projecten inzake de weg (onder meer de aanleg van de AX), het spoor (onder meer de Bocht van Ter Doest) en de verbinding met het hoofdwaterwegennet. Laatste betreft de afspraak om de estuaire vaart via de kust en de Schelde te ondersteunen en aldus op korte termijn een duurzame binnenvaartverbinding te realiseren met het Schelde-Rijngebied. Dit neemt niet weg dat voor de langere termijn verder onderzoek en afweging zal gebeuren over de noodzaak van de aanleg van een nieuw of vernieuwd kanaal.

Het strategisch plan richt zich niet enkel tot de beheerders en gebruikers van de haven, maar tot iedereen die met de haven en haar activiteiten in contact komt. Het strategisch plan is opgemaakt in samenspraak met vele betrokken partijen en het kreeg vorm in een proces van overleg en discussie in een plangroep, een stuurgroep en een klankbordgroep met maatschappelijke groepen. Zo kwam in consensus een globaal evenwicht tot stand dat de toekomst van onze haven duurzaam, evenwichtig en geïnspireerd uittekent. Dit evenwicht moet ervoor zorgen dat de haven van Brugge-Zeebrugge een levende én een leefbare ruimte is.

Op 9 december 2004 werd het strategisch plan overhandigd aan de bevoegde minister van openbare werken en leefmilieu, de heer Kris Peeters. De Vlaamse regering beschikt hiermee over een globaal kader om acties definitief in gang te zetten. Via uitvoeringsplannen, infrastructuurplannen en beheerplannen kan de Vlaamse regering nu concreet invulling geven aan deze Brugse ambities.De opmaak van dit strategisch plan doet in onze regio immers verwachtingen ontstaan. Het feit dat op het afsluitende forum voor de ruime bevolking diverse actoren vanuit zowel de economische als de milieuhoek, de werkgevers als de werknemers, de besturen en de omwonenden hun instemming betuigden, toont aan dat het een sociaal-economisch, maatschappelijk én politiek gedragen werkstuk is.

De uitvoering van dit strategisch plan zal de haven van Brugge-Zeebrugge de nodige ontwikkelingskansen geven zodat deze, zoals in het verleden, mee aan de basis mag liggen van de economische welvaart in onze regio en in heel Vlaanderen.

De volledige versie van het strategisch plan (streefbeeld en actieprogramma) kunt u raadplegen op de website van WES, www.wes.be.

Rik Houthaeve
Afdelingshoofd ruimtelijke planning - WES

Een uitdaging voor elke stad of gemeente

Hoe efficiënt is uw centrumbeheer?

Hans Desmyttere
afdelingshoofd sociaal-economisch beleid
WES

© Jean Godecharle

Steden en gemeenten dienen er steeds – onafhankelijk van hun grootte - voor te zorgen dat de aantrekkingskracht van hun centrum of centra op inwoners, handelaars, bedrijven en bezoekers op zijn minst behouden blijft en bij voorkeur versterkt wordt. Efficiënt centrumbeheer leidt tot een verbeterde economische en sociale leefbaarheid van de centra. Op zich is dit een moeilijke evenwichtsoefening die van een hele reeks factoren afhangt, zoals winkelaanbod, bereikbaarheid, inrichting van het openbaar domein, veiligheid, promotie, ...

Dit artikel gaat achtereenvolgens dieper in op de voornaamste doelstellingen van centrumbeheer, de diverse fasen van de beleidscyclus die daarmee gepaard gaan, en het meetinstrument dat door WES in opdracht van de provincie West-Vlaanderen werd ontwikkeld ter beoordeling van het beheer van een centrum of kern van een stad of gemeente.

Definitie en doelstellingen van centrumbeheer

In de literatuur worden verschillende omschrijvingen gegeven van centrumbeheer. Meestal komt het neer op **'een structureel samenwerkingsverband van publieke en private partijen in een binnenstad of in een centrum of kern van een gemeente om de aantrekkingskracht en het economisch functioneren van dit centrum of die kern te versterken'.** Daarnaast wordt ook een **verbetering van de leefbaarheid van de binnenstad of het centrum van de gemeente** als doel vooropgezet.

De activiteiten of **inhoudelijke hoofddoelstellingen** van centrumbeheer zijn met andere woorden ruim en steunen op twee pijlers, namelijk het versterken van de economische ontwikkeling, enerzijds, en het versterken van de leefbaarheid in de binnenstad of kern van de gemeente, anderzijds **(zie figuur 1).**

Deze hoofddoelstellingen vertalen zich in een aantal subdoelstellingen. Hierbij wordt meestal de nadruk gelegd op het stimuleren van de handel in het centrum of de kern.

Andere subdoelstellingen zijn het bevorderen van de horeca, het stimuleren van toerisme en recreatie, het aantrekkelijker maken van het wonen in het centrum, het bevorderen van de mobiliteit en de verkeersveiligheid in het centrum en het bevorderen van de aantrekkelijkheid van de openbare ruimte. De doelstellingen kunnen verder geconcretiseerd worden door het formuleren van prioriteiten en concrete acties en projecten (bijvoorbeeld: oplossingen zoeken voor de leegstand in het centrum, aantrekken van nieuwe winkels of horecazaken, verbeteren van het openbaar domein en de beeldkwaliteit, bevorderen van bereikbaarheid en parkeren, ...).

Naast bovengenoemde inhoudelijke doelstellingen, kent centrumbeheer ook **organisatorische of procesgerichte doelstellingen**. Tot de organisatorische doelstellingen rekenen we het professioneel aanpakken van het beheer van een stad of gemeente, waarbij men een strategie en visie ontwikkelt voor dit centrum, en waarbij men werkt aan gezamenlijke en samenhangende doelstellingen, enerzijds, en het bevorderen van de communicatie, het overleg en de samenwerking tussen de diverse actoren in het centrum van de gemeente, anderzijds. Deze organisatorische doelstellingen blijken in de praktijk vaak even belangrijk te zijn als de inhoudelijke doelstellingen van centrumbeheer.

Er zijn **diverse vormen van management van het centrum van een stad of gemeente:** met of zonder centrummanager, in de vorm van een organisatie of als regulier overleg, informeel of formeel, breed of smal van opzet, beleids- of uitvoeringsgericht. Iedere gemeente maakt zelf haar keuze in verband met centrumbeheer. Het opzetten van een centrumbeheer vraagt immers om maatwerk. Hoe de structuur eruit ziet, is niet zo belangrijk. Wel van belang is de manier waarop het overleg gebeurt en hoe de doelstellingen worden bereikt.

Een efficiënt centrumbeheer zorgt ervoor dat het centrum er economisch en sociaal op vooruit gaat

Figuur 1
Het activiteitsveld van centrumbeheer

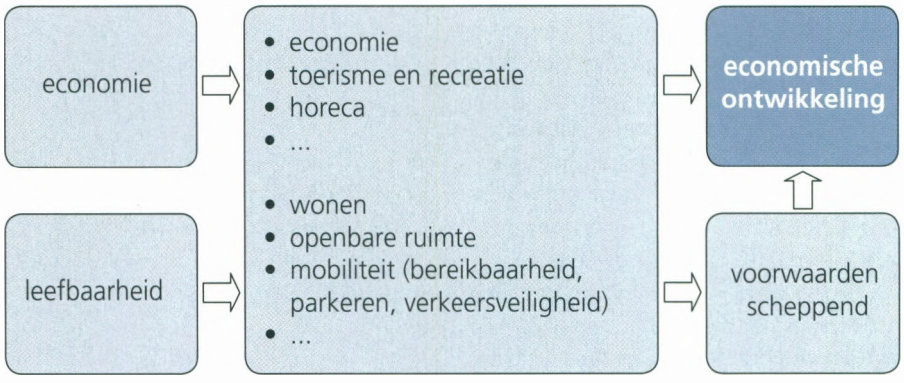

De beleidscyclus wordt op een geïntegreerde manier en via het proces van 'steeds verbeteren' aangepakt

Beleidscyclus op het vlak van het centrumbeheer

Het centrumbeheer van een stad of gemeente kan worden aangepakt vanuit de filosofie van de beleidscyclus. Deze beleidscyclus zoals toegepast voor centrumbeheer van een stad of gemeente wordt schematisch weergegeven in **figuur 2** en bestaat uit drie stappen, die telkens vanuit de eerder vermelde inhoudelijke én organisatorische doelstellingen kunnen worden benaderd, en dit op een geïntegreerde wijze.

De eerste stap wordt de **'denk na en formuleer'-fase** genoemd: Deze stap omvat het strategievormingsproces en het communiceren met belanghebbenden (zowel intern als extern) omtrent het strategisch beleid.

De tweede stap betreft de **'verbeter, vernieuw en ontwikkel'-fase:** Deze stap beoogt het verbeteren van de diverse processen en acties inzake centrumbeheer en het ontwikkelen van competenties, met als resultaat betere benadering van de doelgroepen (inwoners, winkelaars, toeristen, recreanten, bedrijven en winkeliers) en betere interne processen.

De derde stap betreft het **evalueren en leren.** In deze fase wordt het resultaat van de verbeter- en ontwikkelingsinspanningen geëvalueerd, om op basis van de opgedane ervaringen tot gedragsverandering te komen waardoor er een hogere tevredenheid ontstaat bij de doelgroepen en het beleid, en waardoor de organisatie-instrumenten effectiever en efficiënter gaan functioneren. Het resultaat van deze derde fase moet aanleiding geven tot terugkoppeling met de eerste fase 'denk na en formuleer' en vervolgens met de tweede fase 'verbeter

Figuur 2
Beleidscyclus centrumbeheer

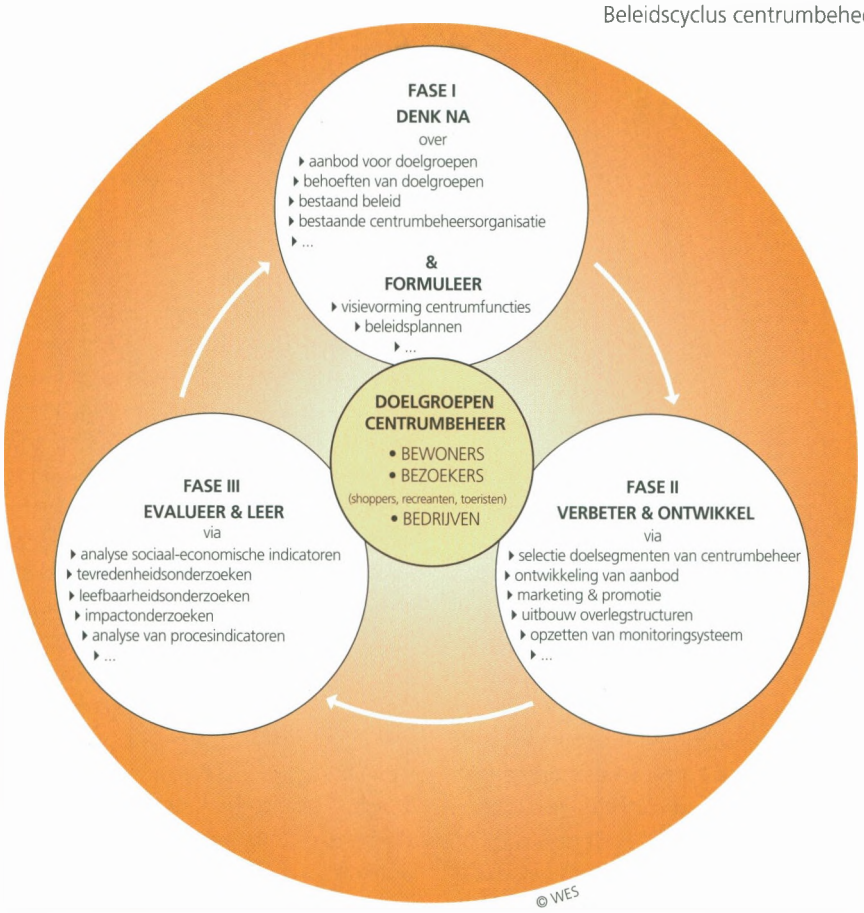

Enkele concrete toepassingen ter illustratie:

- Ter invulling van de **inhoudelijke doelstelling** omtrent bijvoorbeeld het aspect 'detailhandel' kan in de beleidscyclus aandacht worde n besteed aan: een onderzoek naar het winkelgedrag van de bevolking en de aantrekkingskracht van het winkelaanbod, de opmaak van een beleidsplan detailhandel (commercieel strategisch plan), de uitwerking van concrete acties, promotie, interne en externe communicatie, een haalbaarheid- of impactanalyse van nieuwe winkelinfrastructuur, en het meten van het succes van het uitgevoerde beleidsplan (marktpositie, tevredenheidonderzoek, ...).

  Dezelfde benadering kan ook gebeuren voor de andere inhoudelijke doelstellingen van centrumbeheer via een leefbaarheidonderzoek, een belevingsonderzoek, de analyse van de impact van evenementen, de opmaak van een beeldkwaliteitplan van het centrum, woonbehoeftenonderzoek, de opmaak van een beleidsplan wonen en leefbaarheid, een beleidsplan toerisme, een beleidsplan economische ontwikkeling, een city marketing plan, enzovoort.

- De **organisatorische processen** inzake centrumbeheer kunnen worden verbeterd via visievorming en beleidsplanning, de uitbouw van de concrete organisatie van het centrumbeheer (centrummanagement, advies- en overlegstructuren), het ontwikkelen of verbeteren van het informatie- of meetsysteem, verbeteracties, procesbegeleiding, enzovoort.

Het is de uitdaging voor lokale besturen om de beleidscyclus in te vullen in functie van hun specifieke doelstellingen

en ontwikkel' zodat het beleid inzake centrumbeheer telkenmale wordt verbeterd en verfijnd.

Het is de uitdaging voor de lokale besturen om deze diverse fasen van de beleidscyclus concreet in te vullen in functie van de specifieke doelstellingen van hun centrumbeheer. Hierbij zal meestal worden vertrokken vanuit een welbepaalde problematiek of uitdaging (leegstandsproblematiek in winkelstraten en/of woonkernen, onaantrekkelijk woon- of leefklimaat, zwakke beeldkwaliteit, verkeersveiligheid, mobiliteitsproblemen,...). In het verdere beleidsproces zal gefundeerd onderzoek een belangrijk basiselement zijn.

Een geïntegreerde aanpak

Uit bovenstaande uitwerking van de beleidscyclus omtrent centrumbeheer is het duidelijk dat deze beleidscyclus vele inhoudelijke domeinen of sectoren bestrijkt die op een geïntegreerde manier moeten worden aangepakt.

De aantrekkingskracht verhogen van het centrum van een gemeente zal dus niet alleen een verhaal worden van de heraanleg van de centrumstraat waardoor het openbaar domein wordt opgesmukt. Centrumbeheer houdt een integratie in van de verschillende beleidsdomeinen. Bijvoorbeeld, in het onderzoek naar de leegstand van de detailhandel in De Panne (door WES uitgevoerd in 2004) werd duidelijk gesteld dat een vestigingsbeleid op gemeentelijk niveau essentieel is, waarbij ontwikkelingszones worden aangeduid voor detailhandel, wonen, toerisme, dienstverlening, enzovoort, in combinatie met een integrale aanpak inzake ruimtelijke ordening, bouwreglementering, een coherente visie op het openbaar domein en een beeldkwaliteitplan. Door bijvoorbeeld een specifieke keuze van bestratingsmaterialen kan een winkelwandelparcours worden gecreëerd dat tevens een verbinding maakt met de parkings en de toeristisch-recreatieve assen (zoals met de dijk). Voor de versterking van de kleinhandel in het centrum werden tevens aanbevelingen gemaakt op het vlak van winkelaanbod, de bereikbaarheid, parkeermogelijkheden, verhogen van de winkelsfeer en –acties, een overlegplatform en communicatieacties, creatieve oplossingen voor handelspanden die tijdelijk leegstaan, enzovoort.

In het volgende punt van dit artikel willen we tot slot nog even dieper ingaan op de derde fase van de beleidscyclus, namelijk 'evalueren en leren' met een korte beschrijving van het door WES ontwikkelde meetinstrument ter evaluatie van het centrumbeheer in een stad of gemeente.

Meetinstrument ter beoordeling van centrumbeheer

Om gemeenten toe te laten hoger vermeld beheer of management van hun centrum te beoordelen, werd door WES - in opdracht van de provincie West-Vlaanderen en in het kader van het aanspreekpunt lokale economie - een meetinstrument ontwikkeld waarmee gemeenten de ontwikkelingen op het vlak van centrumbeheer en de effectiviteit ervan op regelmatige tijdstippen kunnen meten.

Vermits centrumbeheer in elke gemeente anders wordt ingevuld, werd het meetinstrument op een zodanige manier ontwikkeld dat het toepasbaar is in de diverse situaties. Om dit te garanderen, werd gewerkt met een algemene evaluatieset die zich hoofdzakelijk situeert op impactniveau en die de impact van bepaalde concrete projecten op de diverse subdoelstellingen van het centrumbeheer nagaat.

Ter beoordeling van de **organisatorische of procesgerichte doelstellingen** van centrumbeheer werd een vragenlijst opgesteld die de gemeenten moet toelaten om een **zelfanalyse** te maken: werkt men vanuit een visie met betrekking tot het centrum, is er voldoende communicatie, overleg en samenwerking tussen de verschillende belanghebbende partijen in het centrum, enzovoort.

De **inhoudelijke doelstellingen** werden geëvalueerd aan de hand van een lijst van indicatoren die betrekking hebben op de hoofd- en subdoelstellingen van het centrumbeheer. In totaal werden 37 indicatoren geselecteerd en uitgebreid besproken in individuele indicatorenfiches. Om bepaalde van de indicatoren in te vullen, is enquêtering van bijvoorbeeld de winkelende bezoeker, de inwoners, de handelaars of de immobiliënsector noodzakelijk. Er werden dan ook standaardvragenlijsten opgenomen die gemeenten kunnen gebruiken bij het bevragen van deze doelgroepen. Hieraan kan de gemeente zelf nog vragen toevoegen, zodat specifieke situaties, projecten of acties kunnen geëvalueerd worden.

Onafhankelijk van de manier waarop de gemeente haar centrum beheert, laat het meetinstrument de lokale besturen toe om na te gaan hoe het met het economisch functioneren van en de leefbaarheid in een

centrum van de gemeente is gesteld en hoe het centrum op dit vlak is geëvolueerd in vergelijking met vroegere jaren.

Met dit meetinstrument is het ook mogelijk om kernen van deelgemeenten of deelcentra te **beoordelen op de effectiviteit** van hun management. Het meetinstrument is dus niet enkel bedoeld voor de steden die in het kader van het centrummanagementproject van de Vlaamse overheid werden betoelaagd, maar kan eveneens in andere - zowel grote als kleine - gemeenten een toepassing vinden.

Op die manier wordt het instrument ook nuttig als **benchmarkinginstrument.** Het maakt immers een onderlinge vergelijking van gemeentelijke centra mogelijk, waardoor men kan leren uit ervaringen van anderen.

Tot slot kan het meetinstrument ook dienst doen als **communicatie-instrument.** Relatief eenvoudige indicatoren vormen immers de vertaling van een complexe realiteit en laten dan ook toe dat alle actoren die betrokken zijn bij het centrum van een stad of gemeente op relatief eenvoudige wijze in kennis kunnen worden gesteld van de evolutie van het economisch functioneren van en de leefbaarheid in het centrum.

Kleine gemeenten hebben evenveel baat bij een meetinstrument als grote steden.

Hierbij kunnen we nog vermelden dat in de eerste helft van 2005 dit meetinstrument door WES (in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen) als een "testcase" zal worden toegepast op vijf types van gemeenten in West-Vlaanderen. In dezelfde periode worden in een twintigtal gemeenten de winkelstraten geïnventariseerd. Op basis van deze inventarisatie zal WES zoeken naar de factoren die het succes van een winkelstraat bepalen.

Het boek 'Evaluatiemethode voor centrumbeheer', uitgegeven door WES in de reeks 'Facetten van West-Vlaanderen', vormt een **praktische gids voor lokale besturen** die willen nagaan hoe het gesteld is met het economisch functioneren en met de leefbaarheid van hun (commerciële) centra. De publicatie onderscheidt zich van andere handleidingen rond 'centrumbeheer' of 'centrummanagement' doordat ze **niet beperkt blijft tot theorie, maar zowel voor grote als voor kleine gemeenten een instrument biedt dat effectief gebruikt kan worden om hun centrumbeheer te evalueren.**
Het rapport biedt in eerste instantie een omschrijving van centrumbeheer: welke zijn de doelstellingen, welke zijn de beoogde resultaten van centrumbeheer, ...? Daarna komt het eigenlijke meetinstrument aan bod dat de gemeenten moet toelaten om het beheer van hun centrum te beoordelen.
Deze studie werd uitgevoerd door WES in opdracht van het Provinciebestuur West-Vlaanderen en kadert binnen het provinciale project 'Aanspreekpunt locale economie'.
Het Facet nr. 51 'Evaluatiemethode voor centrumbeheer' telt 77 bladzijden en kost 20 euro (inclusief BTW, exclusief portkosten).
Bestellen kan via de website van WES: www.wes.be

port of zeebrugge

een netwerk op europa

Met een groot aanbod van roro- en container diensten en frequente hinterland-verbindingen langs de weg, het spoor of langs de binnenvaart, toont Zeebrugge u de gemakkelijkste weg om uw klanten te bereiken.

- 13,6 miljoen ton roroverkeer
- 12 miljoen ton containerverkeer
- 1 miljoen vrachtwagens
- 1,4 miljoen nieuwe wagens
- 10.000 aanlopen per jaar
- 25 dagelijkse verbindingen naar het VK, Scandinavië, Spanje, Portugal en Turkije
- excellente distributie-mogelijkheden

Isabellalaan 1 - 8380 Zeebrugge, Belgium
Tel. +/32/50/54 32 11 - Fax +/32/50/54 32 24
www.portofzeebrugge.be
e-mail: mbz@zeebruggeport.be

PORT AUTHORITY ZEEBRUGGE

adviesbureau® dewaele GROEP

HET GROOTSTE VASTGOEDAANBOD IN WEST-VLAANDEREN

TE KOOP — VICHTE

Commercieel en industrieel pand met woning op 2.806 m² met magazijn 650 m² (voorheen garage), open toonzaal 150 m² en parking 400 m². Daarnaast modern bureel en receptieruimte met commerciële look (bwj '97) en eventuele woning 200 m² met garage en tuin. **(K05007)**

TE KOOP — RUDDERVOORDE

Ambachtelijke grond (9.000m²).Geen grond van WVI.Geen bouwverplichting.Mogelijkheid tot afzonderlijk aankopen van ong.4.100m² en 5.000m² **(BQ0127)**

TE KOOP — ZEDELGEM

Bedrijfsgebouw met magazijnen (2 x 550m²) kantoor (130m²) en woonhuis(200m²) op grondopp. 3.844m². Uitbreiding mogelijk van 750m². Ligging: op 3 km van E403/E40. **(BQ0140)**

TE KOOP — IEPER

Modern burelencomplex (1.981 m²) met uitzonderlijk uitstraling, open constructie omgeven door parking en groene zone op 6000 m². Zeer goede ligging en vlotte bereikbaarheid. Opgebouwd met duurzame en moderne materialen en alle voorzieningen (bwj '96). **(K04183)**

TE KOOP — WAREGEM

Magazijn (5211m²) met bureel en ruime parking op een totale grondopp. van 8788 m² nabij afrit E17/A14. Bwj '97, vrije hoogte 7m, alle voorzieningen, verstelbare laadkaaien, en ruime uitbreidingsmogelijkheden. **(K05032)**

TE KOOP — MOESKROEN

Magazijn (800m²) met burelen en privéwoning op 7.026 m². Prima ligging - klasse I.Nokhoogte 6,5 m, alle voorzieningen, bungalow 150m² kan eveneens als kantoor dienst doen. **(K04308a)**

TE KOOP — IZEGEM

Ruime volledig gerenoveerde woning met 3 slaapkamers, badkamer, kelder, zolder en tuin + 3 ateliers, burelen en parking.(1.198m²). Goede ligging. **(R05045)**

TE KOOP — INGELMUNSTER

Winkelcomplex (8.500m²) met burelen (144m²) - Showroom (640m²) - Polyval. magazijnen (4.800m² en 2.912m²). Grondopp. 14.459m². Commerciële ligging (woonzone). **(R05040)**

TE KOOP — ROESELARE

Recent bedrijfspand met luxueuze kantoren (507m²), magazijn (358m²) en ruime parking (30-tal wagens). Ruime uitbreiding mogelijk. Grondopp: 3034m². **(R05023)**

TE HUUR — DIKSMUIDE

Opslagruimte (1.000m²) met 2 inrijpoorten en ruime parking voor het gebouw. Ligging: gemakkelijk bereikbaar met grote opleggers, op 7 km van E40. **(BP0140)**

TE HUUR — TORHOUT

NB magazijn van 470m² met 1 sectionale poort. Mogelijkheid tot het huren van 1.130m² magazijn, appartement (> EUR>500,00/m) en showroom van 225m2. Zichtbaar vanaf Noordlaan **(BP0141)**

TE HUUR — GISTEL

Ambachtelijk stuk grond van 13.973m² op een paar km van afrit Gistel. Het terrein is volledig verhard. **(BQ0107)**

TE HUUR — KOEKELARE

Instapklare magazijnen (640m², 3 x 532m²) met burelen (108m²) + parkeermogelijkheid vooraan. Gesplitste verhuring mogelijk. **(BP0134)**

TE HUUR — ZEDELGEM

Geïsoleerd magazijn (1.700m²) met 2 laadkaden + 2 sectionale poorten op 2km van E403, vrije hoogte: 7m. **(BP0075)**

TE KOOP — JABBEKE

Volledig verhuurd industrieel opbrengsteigendom van 7.469m² op ambachtelijke grond (9.837m²) - gewestplan Brugge-Oostkust. Ligging: afrit Jabbeke (E40). **(BQ0143)**

TE HUUR — ZEDELGEM

Verkoopzaal/atelier (900m²), burelen (100m²) en opslagruimte (373m²).Vooraan zijn een zestal parkeerplaatsen voorzien. **(BP0138)**

TE KOOP — OOSTENDE

TE KOOP Bedrijfsgebouw met magazijn (810m²), bureel (30m²) en woning met 3 slpkms (150m²). Grondopp.2286m².Ligging:vlakbijA10.**(BQ0145)**

TE HUUR — BRUGGE (rand)

Ruime opslagruimte (1.500m²) met burelen (200m²) en parking langs de ring van Brugge, op 1 km van Expressweg. **(BP0137)**.

TE HUUR — ROESELARE

Polyvalent magazijn met sect. poort (1.200m²) + bureelruimte (120m²) en ruime parking. **(R05046)**

TE HUUR — OOSTENDE

Vernieuwde magazijnen (1.000m², 1.450m², 1.650m²) aan de achterhaven van Oostende. Grondopp: 20.000m². **(BP0097)**

www.dewaele.com

Vlamingstraat 32	Grote Markt 2	Grote Markt 20
8000 Brugge	8800 Roeselare	8500 Kortrijk
Tel. 050 444 999	Tel. 051 265 000	Tel. 056 22 55 66

Duurzaam beheer van **bedrijventerreinen**

Rik Houthaeve en **An Vanhulle**
Afdeling ruimtelijke planning
WES

INLEIDING

Verschillende factoren vormen de aanleiding voor een duurzame (her)inrichting van bedrijventerreinen. Oudere bedrijventerreinen voldoen vaak niet meer aan hedendaagse functionele eisen. Concrete knelpunten zijn een gebrekkige ontsluiting, te weinig parkeergelegenheid, achterstallig onderhoud en slechte bewegwijzering, ontbrekende milieuzonering en onvoldoende buffering, verschraling van de groenaanplanting, ... Ruimte wordt schaars en elementen inzake duurzame ontwikkeling worden steeds meer verweven in diverse beleidskaders. Bedrijventerreinen worden geacht duurzamer en efficiënter te functioneren. Dit betekent onder meer dat de principes van duurzame ontwikkeling steeds meer in concrete projecten worden toegepast.

In dit artikel verkennen we de concrete opgaven bij het streven naar duurzame kwaliteit op bedrijventerreinen. Het artikel is gebaseerd op een onderzoek dat werd uitgevoerd op vraag van de West-Vlaamse Intercommunale (wvi). Het onderzoek betrof een systematische lezing en evaluatie van de bestaande vakliteratuur, beleidsdocumenten en praktijkvoorbeelden en had bijzondere aandacht voor de realiseerbare principes inzake duurzame kwaliteit[1].

Het artikel besluit met een handreiking naar het beheer zelf van bedrijventerreinen. WES formuleerde, in samenwerking met haar partners wvi en Leiedal, een 'Handleiding Beheer Bedrijventerrein'. Deze handleiding werd opgemaakt in opdracht van de Administratie Economie (ministerie van de Vlaamse gemeenschap) als vertaling en uitwerking van de richtlijnen van het Besluit van de Vlaamse regering van 5 september 2003 houdende subsidiëring van bedrijventerreinen, wetenschapsparken en bedrijfsgebouwen.

DUURZAME BEDRIJVENTERREINEN

Begripsvorming

Als we de definitie van duurzaamheid concreet vertalen naar de praktijk van bedrijventerreinen, zijn duurzame bedrijventerreinen zodanig gepland en ingericht dat ze voldoen aan de behoeften van de bedrijven die er terechtkomen (behoefte aan grond, energie, vervoer, water, afvalverwijdering,...) maar worden er ook beperkingen ingebouwd (bijvoorbeeld inzake grondgebruik) of wordt er sturend opgetreden (bijvoorbeeld met betrekking tot de toepassing van technieken of tot de organisatie) opdat het bedrijventerrein in de toekomst nog aan behoeften zou kunnen blijven beantwoorden en zodat er een optimaal milieubeheer ontstaat. De definitie bevestigt wat Verbeke en De Clercq stelden[2]: een duurzaam bedrijventerrein kan naast voordelen voor het milieu ook economische voordelen bieden. Het 'milieu' vormt hierbij steeds meer een factor van belang: ten eerste als kostenpost (duurdere grondstoffen, hogere kosten afvalverwerking, kosten van heffingen, ...), maar ook aan de opbrengstenkant (duurzamere producten, milieu als marketingtool, positief imago,...). Bij het begrip duurzaam bedrijventerrein wordt dus in de eerste plaats gedacht aan het beleid van 'overheden' (onder meer in de rol van terreinbeheerder) op bedrijventerreinen, gericht op de vermindering van de milieubelasting, een aangepast groen- en landschapsbeheer en een efficiënter ruimtegebruik, dit alles binnen een concurrentiële economische context.

Werken op verschillende schaalniveaus

Een bedrijventerrein kan nooit echt duurzaam worden wanneer er niet duurzaam wordt omgesprongen met 'stromen' en 'ruimte' op het individuele bedrijfsniveau. Duurzaam ondernemen moet hier centraal staan. Duurzame ontwikkeling op het bedrijfsniveau houdt het optimaliseren in van de eigen bedrijfsvoering door bijvoorbeeld de arbeidsomstandigheden te verbeteren, het energie-, water- en grond- en hulpstoffenverbruik te verminderen en een goede en praktische manier van afvalmanagement te implementeren.

Een duurzaam bedrijventerrein begint met het duurzaam omspringen met 'stromen' en 'ruimte' op individueel bedrijfsniveau.

Op niveau van het bedrijventerrein werken bedrijven samen in het uitwisselen van fysieke stromen (energie, water en grondstoffen); bij een duurzame inrichting van het bedrijventerrein gaat de aandacht uit naar intensief ruimtegebruik, gezamenlijke voorzieningen, een kwalitatieve openbare ruimte, … Bedrijventerreinmanagement wordt aangeboden als middel om het terrein te ontwikkelen en duurzaam te houden.

Tenslotte is het noodzakelijk dat op een overkoepelend schaalniveau de inpassing benaderd wordt van het bedrijventerrein in zijn omgeving, de mobiliteit en relatie met andere bedrijventerreinen in een gemeente of regio. Op dit schaalniveau wordt duurzame kwaliteit vooral aangestuurd door overheden bevoegd voor de ruimtelijke ordening. Hier treedt onder meer het locatiebeleid op de voorgrond, het principe van het juiste bedrijventerrein op de juiste plaats.

Nieuwe duurzame bedrijventerreinen

Duurzame bedrijventerreinen kunnen ontwikkeld worden als volledig nieuwe terreinen, maar ook bestaande bedrijventerreinen kunnen verduurzaamd worden.

De ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein biedt mogelijkheden om de volledige beleidscyclus op drie schaalniveaus te doorlopen. De terreinbeheerder kan een cruciale rol spelen om de samenhang van beleid op deze drie niveaus te bewaken. Op ieder schaalniveau kan deze rol anders ingevuld worden:

- **overkoepelend schaalniveau:** duurzame ruimtelijke locatie en typologie van het bedrijventerrein, in overleg met bevoegde overheden in het kader van de ruimtelijke structuurplannen;
- **op niveau van het bedrijventerrein:**
  - opmaak van het inrichtingsplan en plan voor de ruimtelijke inpassing, modaliteiten inzake ruimtegebruik en zoneringsplan;
  - aansturen van de samenwerking tussen bedrijven, aanbieden faciliteiten die deze samenwerking ondersteunen;
- **op niveau van het individueel bedrijf:** loketfunctie in het aanbieden van informatie over duurzaam ondernemen, in samenwerking met andere overheden met loketfunctie naar ondernemingen.

Bestaande bedrijventerreinen verduurzamen

Uit de Nederlandse praktijk[3] kunnen vier mogelijkheden tot verduurzaming van bestaande terreinen onderscheiden worden, naar graad van impact en ambitie:

- **facelift**: grote opknapbeurt bij fysieke veroudering van het bedrijventerrein;
- **revitalisering**: forse integrale verbetering van een verouderd terrein, met behoud van bestaande economische functies;
- **herprofilering**: nieuwe 'werkfunctie' als reactie op economische veroudering van bestaande bedrijfsmatige activiteiten (bijvoorbeeld van bedrijventerrein naar kantorenlocatie);
- **transformatie**: een bedrijventerrein wordt 'omgebouwd' tot een multifunctionele locatie met ook niet-werkfuncties (bijvoorbeeld woningbouw, voorzieningen en kantoren rond stations).

Figuur 1
Operationele principes voor duurzame kwaliteit op bedrijventerreinen

Bron: WES

Bedrijfsverzamelgebouw – Blaironkazerne (Turnhout) © WES

OPERATIONELE PRINCIPES VOOR DUURZAME KWALITEIT

In het bestek van dit artikel worden de 19 operationele principes slechts beknopt aangegeven (**figuur 1**). Een meer volledige beschrijving is beschikbaar in het eindrapport "Duurzame kwaliteit voor bedrijventerreinen - Onderzoek naar de bestaande documentatie en praktijkvoorbeelden". Dit document kan geraadpleegd worden op www.regionale-economie.be.

De ontwikkeling van duurzame bedrijventerreinen operationaliseren we vanuit drie invalshoeken:

- duurzame ruimte;
- duurzame bedrijfsprocessen;
- sociale duurzaamheid.

Duurzame ruimte

Deze invalshoek heeft te maken met de ruimte waarbinnen de bedrijfsprocessen zich afspelen. De ruimte bestaat uit het geheel van de bedrijfsruimte, de infrastructuur en diverse voorzieningen. Door samen te werken bij het ontwerp, de ontwikkeling en het beheer en door beheerders meer sturingsinstrumenten te bieden voor de (her)verdeling of het (her)gebruik van de ruimte kan een terrein een hogere toegevoegde waarde krijgen op korte en langere termijn. Het betreft aspecten inzake efficiënt ruimtegebruik, mobiliteit en ruimtelijke inpassing.

principe 01

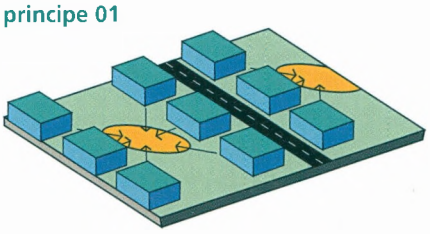

principe 02

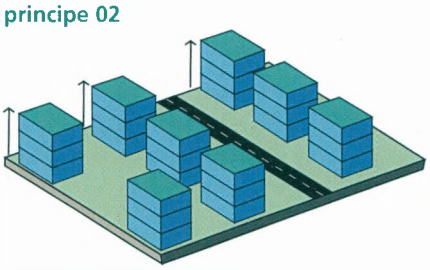

principe 03

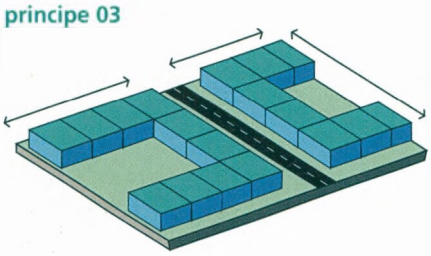

principe 04

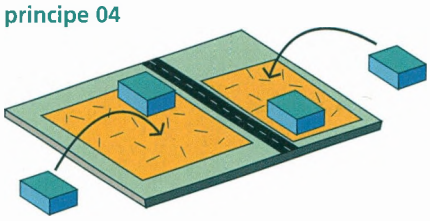

Efficiënt ruimtegebruik

Door efficiënter ruimtegebruik wordt zorgvuldiger omgesprongen met de schaarse open ruimte.
"Efficiënt ruimtegebruik betekent dat de economische groei gepaard gaat met een minder dan evenredige groei van het ruimtebeslag, of met andere woorden een ontkoppeling van economische groei en ruimtebeslag"[4];

- **Collectief gebruik van bedrijfsfuncties - principe 01**

Door onder meer gezamenlijke laad-, los- en overslagzones; (vracht)autowasplaatsen; gezamenlijke onderhoudswerkplaatsen; opslagplaatsen; parkeerplaatsen (waarbij de loopafstand naar de bedrijven niet te groot mag zijn!); afvaldepot; grondvoorraad en gemeenschappelijke vergaderruimtes; flexibele kantoren; gemeenschappelijke waterbekkens of waterzuiveringsinstallatie (in combinatie met gescheiden riolering).

- **Stapelen van bedrijfsfuncties (verticaal) - principe 02**

Zoals meerlagig bouwen; verzamelen van bedrijven in een bedrijfsverzamelgebouw; ondergrondse voorzieningen (opslag, parkeren, ...), bouwen in geluidswal.

■ Intensief ruimtegebruik (horizontaal) - principe 03

Hierbij denken we aan een verkavelingspatroon zonder restruimtes, het bouwen tot tegen de perceelsgrenzen; het schakelen, clusteren van gebouwen (eventueel in combinatie met collectief gebruik van bedrijfsfuncties); grote terreinen voorbehouden voor bedrijven van grote omvang; beperken van reserve in eigendom van bedrijven.

■ Intensief ruimtegebruik (tijdsdimensie) - principe 04

Het betreft snel hergebruik van vrijgekomen panden of terreinen; flexibele gebouwen (makkelijk aan te passen aan nieuwe functies); ontwikkelen van *brownfields*; verdichting van terreinen door herverkaveling van restgronden en niet-gebruikte reserves of hergebruik van in onbruik geraakte spoorwegen of kanaalarmen; strikt faseren van het aansnijden van reserveterreinen; tijdelijk invullen van de strategische grondvoorraad (bijvoorbeeld verhuren van de grond aan kleinere bedrijven/starters) en bouwen op gesaneerde verontreinigde grond.

Duurzame mobiliteit

Met behulp van duurzame mobiliteit probeert men de verschillende vervoersmodi optimaal te benutten om verdere congestie op de wegen tegen te gaan en milieuwinst te realiseren. Aandacht gaat uit naar:

■ Efficiënt gebruik van transportmiddelen - principe 05

Zoals het combineren van vrachten van verschillende bedrijven; combineren van heen- en terugladingen (eventueel van verschillende bedrijven). Op deze wijze kunnen bedrijven hun vervoersstromen afstemmen en samenwerken op het gebied van voor- en natransport en verdere innovatie van logistieke systemen.

■ Gebruik van hoogwaardig (collectief) personenvervoer – principe 06

Van belang zijn een vlotte ontsluiting voor het openbaar vervoer (bijvoorbeeld vrije busbanen, haltes, station, ...) en voor zachte weggebruikers (bijvoorbeeld kwalitatieve fietsinfrastructuur); voorzien van transferia (overstapplaatsen voor de opvang van pendelaars tussen verschillende vervoersmodi); opzetten van carpoolsystemen naar het bedrijventerrein; deelauto's, deelfietsen, deeltaxi's op het bedrijventerrein zelf; gezamenlijk busvervoer voor het personeel (van deur-tot-deur); opmaken van gezamenlijke bedrijfsvervoersplannen (voor het personeel).

principe 05

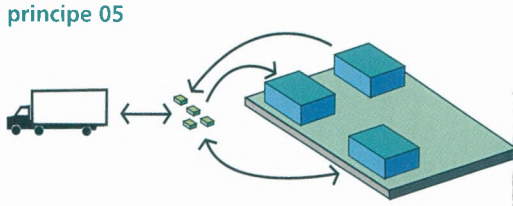

principe 06

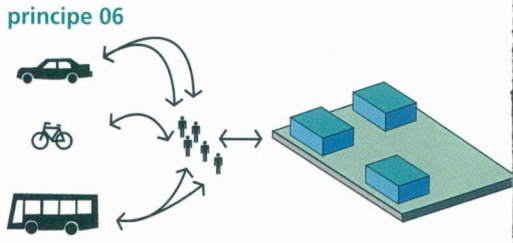

principe 07

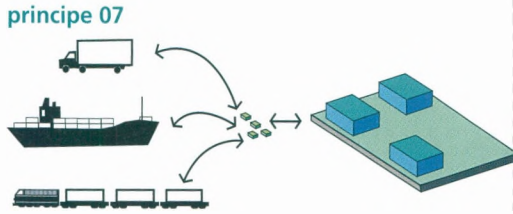

principe 08

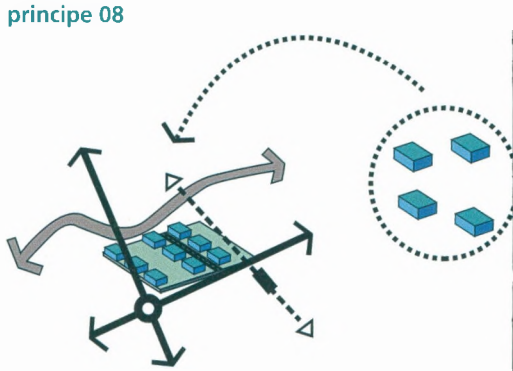

principe 09

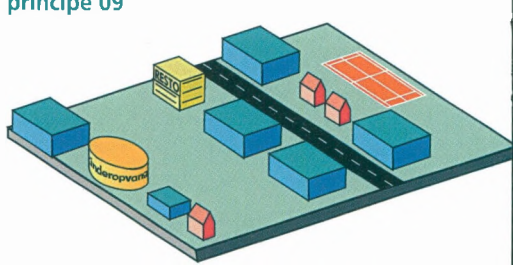

Vrije busbaan - Flight forum (Eindhoven, Nederland) © WES

Beeldkwaliteitsbeleid - Bedrijvenstad Fortuna (Sittard, Nederland) © WES

■ Stimuleren van multimodaal transport - principe 07

Multimodaal vervoer kan gestimuleerd worden door het voorzien van bedrijventerreinen nabij (knooppunten van) spoor-, weg- en/of waterwegen; de uitbouw van 'logistieke centra', waar vervoerders en bedrijven met omvangrijke en frequente goederenstromen ruimtelijk worden geconcentreerd. Dit is zowel op het schaalniveau van het (groot) terrein zelf mogelijk, als op het schaalniveau van een ruimer gebied: in het eerste geval spreken we van een terminal voor het bedrijventerrein, in het tweede geval van logistieke knooppunten of multimodale transportcentra.

■ Concentratie van verkeersgenererende activiteiten - principe 08

Hierbij is vooral het voeren van een locatiebeleid van belang. Hierbij wordt het bereikbaarheidsprofiel van een terrein afgestemd op de verwachte verkeersaantrekking van bedrijven (mobiliteitsprofiel). Verder denken we aan de ruimtelijke concentratie van vervoerders en bedrijven met omvangrijke en frequente goederenstromen (in combinatie met een terminal) en de bundeling van bedrijventerreinen langs de hoofdinfrastructuur, in de buurt van steden of economische kerngebieden.

■ Multifunctioneel ruimtegebruik - principe 09

Er kan gedacht worden aan het verweven van wonen en werken (bijvoorbeeld specifieke mogelijkheden voor kmo's met bedrijfswoningen); opnemen van voorzieningen (bijvoorbeeld bankautomaat, postbus, kinderopvang, ...) en sport- en recreatiefaciliteiten op het terrein en overige voorzieningen (bijvoorbeeld restaurant, hotel, benzinestations, winkels, ...) op het terrein.

Het is evenwel duidelijk dat sommige functies niet bij elkaar passen en dat niet elk bedrijventerrein functiemenging toelaat (bijvoorbeeld omwille van de hinder, bijkomende verkeersstromen, ...). Steeds moet naar een evenwicht worden gezocht tussen functiemenging en functiescheiding: scheiding waar nodig, menging waar mogelijk. Tenslotte moet altijd eerst nagegaan worden welke bedrijven sowieso thuishoren op een bedrijventerrein en welke verweven kunnen worden met het wonen.

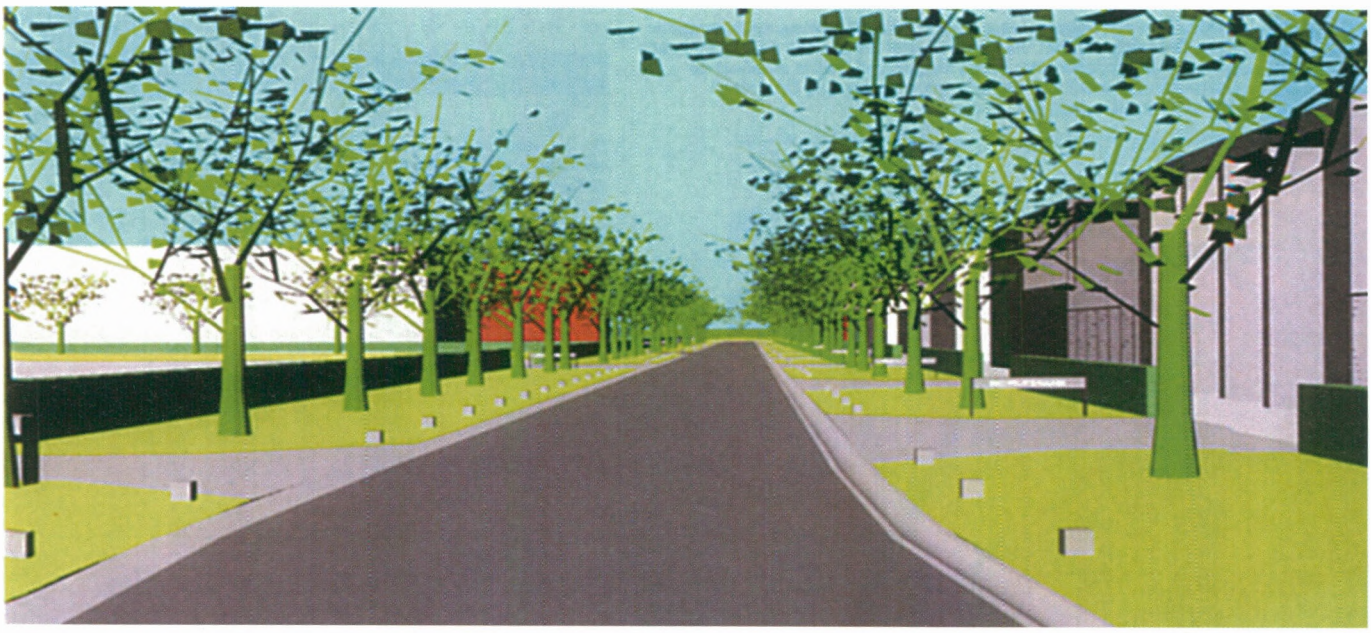

Groenaanleg en beeldkwaliteitsbeleid (intercommunale Leiedal) - Esserstraat (Zwevegem)

principe 10

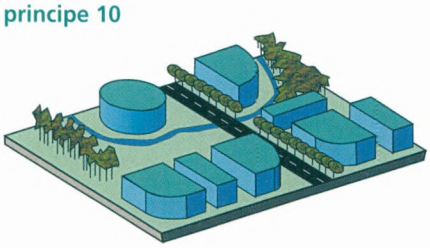

principe 11

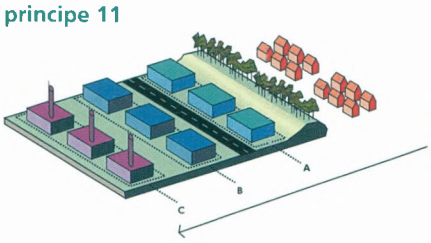

principe 12

Duurzame ruimtelijke inpassing van het bedrijventerrein

Hier probeert de beheerder maximaal rekening te houden met de omgeving (woongebieden, omringend landschap). Een kwaliteitsvolle architectuur van de bedrijfsgebouwen en inrichting van de publieke ruimte kunnen bijdragen tot het imago van het terrein en de landschappelijke integratie.

■ Aandacht voor beeldkwaliteit en de bestaande structuur – principe 10

Dit kan middels het vastleggen van inrichtingsprincipes met betrekking tot de perceelsinrichting (aanleg, integratie van natuurlijke en landschappelijke elementen, ...); principes met betrekking tot de architectuur van de bedrijfsgebouwen (materiaalgebruik, vorm van de gebouwen, imagorijke voorkanten nabij woongebieden of drukke wegen, afsluitingen, ...); principes met betrekking tot de kwaliteit van de openbare ruimte (materialen, straatmeubilair, groen, reclamezuilen, vlaggen, ...);

■ Beperken van de hinder naar omliggende functies – principe 11

Bij het inrichten van het bedrijventerrein wordt ernaar gestreefd om de milieuhinder naar de omgeving maximaal te beperken (geluids- en lichtcontouren, milieuzonering, hiërarchie in ontsluitingswegen, ...). Waar nodig worden bedrijven van woonomgevingen ontkoppeld (bijvoorbeeld omwille van geluidshinder, luchtvervuiling of veiligheidsrisico's) en worden effectieve visuele en akoestische buffers aangelegd.

■ Locatiebeleid – principe 12

Een gericht locatiebeleid (het juiste bedrijf op de juiste plaats) gaat hand in hand met een sturend uitgiftebeleid, ondersteund door een differentiatie in het aanbod aan bedrijventerreinen. Op basis van de kenmerken van een terrein en van de bedrijfsactiviteiten worden aan terreinen specifieke vestigings- en ontwikkelingsperspectieven toegekend, zodat aan ieder bedrijf het ruimtelijk meest geschikte terrein kan worden aangeboden.

principe 13

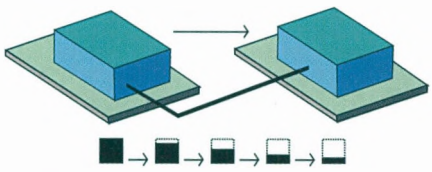

principe 14

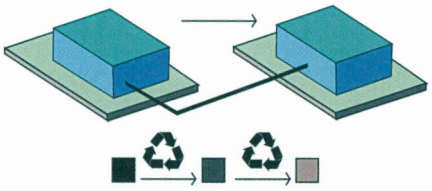

principe 15

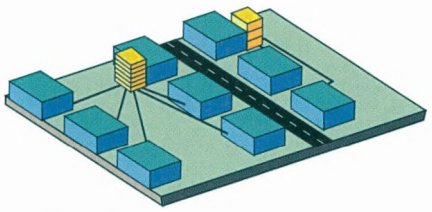

principe 16

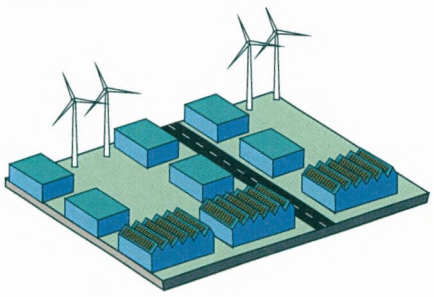

principe 17

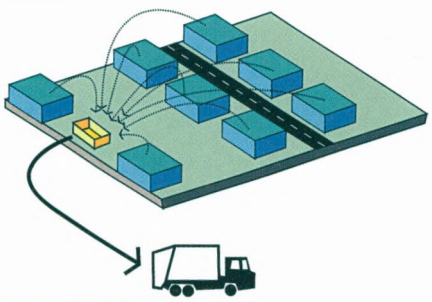

principe 18

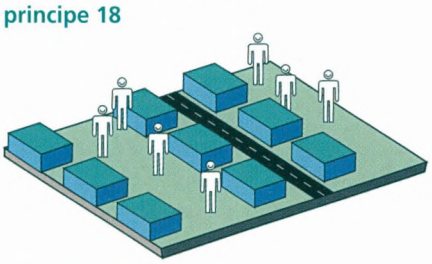

principe 19

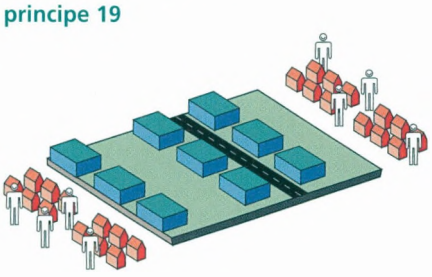

Duurzame bedrijfsprocessen

Bij deze invalshoek staan de fysieke stromen tussen bedrijven centraal. Fysieke stromen zijn elektriciteit, warmte, grond- en reststoffen, personen, goederen en afvalstoffen die het gevolg zijn van de activiteiten op het bedrijventerrein. De samenwerking tussen bedrijven moet leiden tot het zo efficiënt mogelijk inzetten van deze stromen. Bedrijven kunnen energie, grondstoffen en water uitwisselen; samen *utilities* en bedrijfsfuncties[5] gebruiken; een collectieve inzameling en afvoer van afvalstoffen organiseren; of het vervoer van goederen en personen combineren.

■ Cascades – principe 13

Bedrijven zoeken naar het onderling benutten van restwarmte of restkoude; het benutten van proceswater voor koeling, voeding, spoeling, ... (in de plaats van grond- of drinkwater); nuttige toepassing en hergebruik van afvalstoffen (verpakkingsmateriaal, afgekeurde producten, allerlei reststoffen) als grond- of hulpstof. Sommige afvalstoffen als hout of gassen kunnen als brandstof worden benut, hoogcalorische afvalstoffen kunnen gebruikt worden voor verbranding.

■ Gesloten kringlopen – principe 14

Gesloten kringlopen realiseren bedrijven via het hergebruik van (gezuiverd) afvalwater (in de plaats van grond- of drinkwater) als proceswater; het gezamenlijk (her)gebruik van regenwater en oppervlaktewater als industrie-, giet- of spoelwater; het hergebruik van reststoffen als grond- of hulpstof; gebruik van biomassavergisting van organisch afval. Biogas kan als brandstof gebruikt worden (bijvoorbeeld in een warmtekrachtkoppeling).

■ Vrije capaciteit van *utilities* benutten - principe 15

Verschillende bedrijven op eenzelfde terrein kunnen gezamenlijk gebruikmaken van *utilities*. Zo kan de vrije capaciteit van bestaande installaties worden verkocht aan verschillende bedrijven op hetzelfde terrein ('utility management').

■ Gebruik van hoogwaardige *utilities* en nutsvoorzieningen met hoog rendement – principe 16

Voorbeelden zijn het gebruik van warmtekrachtkoppeling voor de levering van warmte, kracht en CO_2; het gebruik van biomassavergisting van organisch afval. Biogas kan als brandstof gebruikt worden (bijvoorbeeld in een warmtekrachtkoppeling); gebruik van zonne-, water- en windenergie voor warmtepompen, verlichting, reclame,... ;

■ Afvalmanagement – principe 17

Samenwerking ter voorkoming of vermindering van afvalstoffen via het opzetten van preventieteams of -kringen; een collectief afvalcontract.

Sociale duurzaamheid

Volgens de definitie van duurzaamheid kunnen ontwikkelingen pas duurzaam genoemd worden als ze op het vlak van milieu en economie én sociaal-maatschappelijk positieve effecten genereren. Dit laatste thema behelst duurzame principes met een sociale dimensie: ze kunnen bijdragen tot het behoud en/of de verbetering van het kwaliteitsniveau en het leef- en werkklimaat op en in de omgeving van het bedrijventerrein. Sociale duurzame principes verhogen de aantrekkelijkheid van het werkklimaat voor werknemers en van het leefklimaat voor omwonenden.

■ Duurzaam werkklimaat – principe 18

Dit kan bereikt worden door het voorzien van voldoende verlichting op het terrein; collectieve bewaking; water integreren als belevingswaarde; werknemersgerichte voorzieningen (facilities) op het terrein; functiemenging (sociale veiligheid, levendigheid, voorzieningen); werktijden afgestemd op openbaar vervoer.

■ Duurzaam leefklimaat – principe 19

Verzorgde communicatie met omwonenden zorgt voor het verkrijgen van een maatschappelijk draagvlak en kan conflicten voorkomen. Preventieve en verbeteringsacties worden ondernomen om hinder naar de omgeving te vermijden of weg te werken.

Figuur 2
De ladder van parkmanagement-ambities

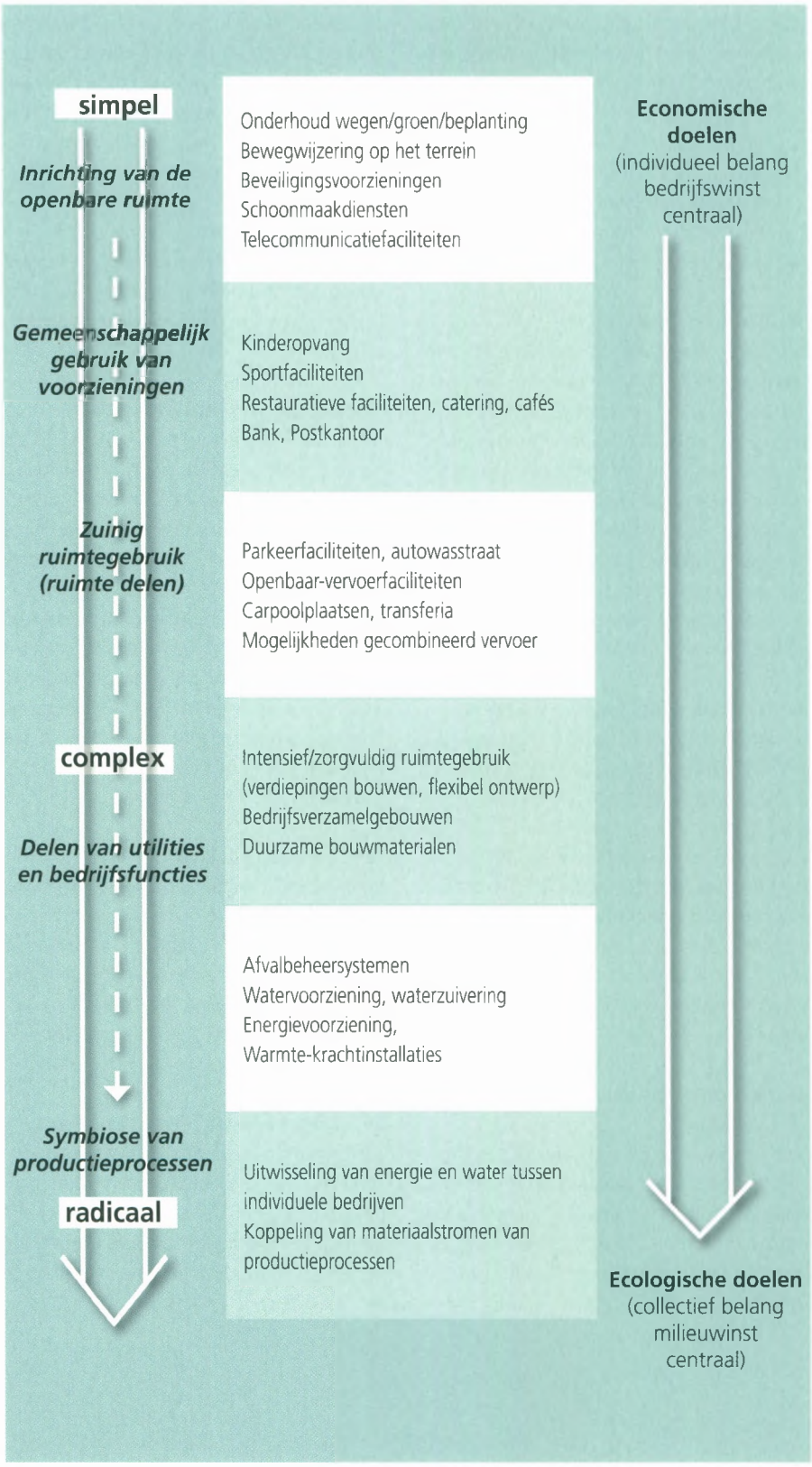

© Eigen verwerking WES, naar PELLENBARG (2004)

MANAGEMENT VAN BEDRIJVENTERREINEN

De inrichting en het beheer van (nieuwe) duurzame bedrijventerreinen (en het verduurzamen van bestaande bedrijventerreinen) vergt samenwerking en een procesmatige aanpak. Dit wordt geïllustreerd in de Handleiding Beheer Bedrijventerreinen.

Samenwerking onderstelt een bepaalde vorm van organisatorische structuur of afspraken. In de praktijk spreken we over park- of bedrijventerreinmanagement (**figuur 2**): "de samenwerking tussen het bedrijfsleven en de overheid met betrekking tot de kwaliteit van bedrijventerreinen (door) het maken van afspraken tussen de belanghebbende partijen op het bedrijventerrein (gekoppeld aan de eigendomsverhoudingen) over de inrichting en/of het beheer van het bedrijventerrein. Het doel is het verkrijgen en op de lange termijn het behouden van een gewenst kwaliteitsniveau[6]".

Op basis van de inschatting van het gewenste en verwachte voordeel voor bedrijf, overheid en omgeving kan gestart worden met een basispakket met alleen parkmanagementproducten op het gebied van bewegwijzering, wegonderhoud, parkeren en beveiliging.

Deze kunnen aangevuld worden met gemeenschappelijke regelingen inzake ICT-infrastructuur, vergaderfaciliteiten, kinderopvang, sport en ontspanning. De meest vergaande productpakketten noodzaken tot aanpassingen van het productieproces van een bedrijf, en hebben bijvoorbeeld betrekking op waterverbruik, energieverbruik, grondstoffenverbruik, afvalverzameling en afvalverwerking.

WES kan terreinbeheerders bijstaan en ondersteunen bij het opzetten van een duurzame ontwikkeling en beheer van bedrijventerreinen.

WES biedt daarbij aan:

- doorlichting van bestaande bedrijventerreinen op basis van hun duurzaamheidsgehalte;
- opzetten van een samenwerkingsmodel tussen bedrijven, beheerder en overheden;
- uitwerking van communicatiemiddelen;
- formuleren van een globaal plan en acties voor de duurzame ontwikkeling en beheer van een bedrijventerrein;
- uitwerking van ontwikkelings- en beheerinstrumenten (inrichtingsplan, landschaps- en groenplan, beeldkwaliteitsplan, stedenbouwkundige voorschriften, ...);
- ondersteuning bij parkmanagement of het aanbieden van parkmanagement.

1 De West-Vlaamse Intercommunale (wvi) werkt aan een project inzake de ontwikkeling, realisatie en beheer van duurzame kwaliteit voor bedrijventerreinen. Het project wordt gesteund door het Europese 5B Phasing Out-programma Westhoek-Middenkust. WES vzw en de Universiteit Gent (prof. dr. Rik Houthaeve) werkten samen aan de inhoudelijke onderbouwing van dit project.

2 Het essay 'Economische grondslagen voor het internationaal verdelen of gemeenschappelijk beheren' is opgenomen in Mazijn, B. (ed.) (2000): Duurzame ontwikkeling meervoudig bekeken, Gent, blz. 249-250.

3 Bron: STUURGROEP BOEGBEELD DUURZAME BEDRIJVENTERREINEN (1998): Duurzame bedrijventerreinen - Handreiking voor het management van bedrijven en overheid.

4 Bron: Definitie van efficiënt ruimtegebruik in het Streekplan Noord-Brabant, geciteerd in Akkermans S. e.a. (eds.) (2002) 'Meer bedrijven, minder ruimte. Efficiënt ruimtegebruik voor bedrijfshuisvesting", Stichting Natuur en Milieu, Utrecht blz. 5.

5 Met 'utilities' worden bedoeld: de vaak dure installaties voor de opwekking van elektriciteit, voor de zuivering van afvalwater of voor de productie van stoom, proceswater of perslucht. Voorbeelden van bedrijfsfuncties zijn een (vracht)autowasplaats, een onderhoudswerkplaats, ...

6 Bron: STUURGROEP BOEGBEELD DUURZAME BEDRIJVENTERREINEN (1998): Duurzame bedrijventerreinen - Handreiking voor het management van bedrijven en overheid, blz. 47-48 en PELLENBARG P. (2004), Parkmanagement op bedrijventerreinen, in Rooilijn, nr. 3, 129-134.

ADMB
Een klare kijk op uw onderneming

ADMB begeleidt en ondersteunt bedrijven, zelfstandigen en particulieren op diverse terreinen van de sociale wetgeving en HRM. Of het nu gaat om HR Management, verzekeringen, preventie en bescherming op het werk, kinderbijslag of afwezigheidscontrole... ADMB verliest niets uit het oog en verruimt uw blik. Zo behoudt u altijd het overzicht.

ADMB

Wenst u meer informatie over de diensten van ADMB?
Stuur, fax of mail uw gegevens naar: ADMB, Sint-Clarastraat 48, 8000 Brugge. Telefoon 050 474 111, fax 050 474 479, e-mail: info@admb.be
Breng ook een bezoek aan onze website: www.admb.be

Zandwinning op zee

Annelies Demeyere
Stafmedewerker sociaal-economisch beleid
WES

Iedere Europeaan verbruikt jaarlijks ongeveer 7 à 9 ton zand en/of grind voor de aanleg van wegen, de bouw van huizen, het ophogen van terreinen, … Sinds 1976 wordt in België een steeds grotere hoeveelheid van de totale zandproductie gewonnen op zee. Dit Belgisch zeezand wordt, naargelang de granulometrie, aangewend in stortklare beton, betonprefabproducten, asfalt en metselmortel of als draineer-, funderings- of ophogingszand. Omdat het steeds moeilijker wordt om voor de winning van oppervlaktedelfstoffen bijkomende gronden aan te snijden op land, is zowel bij ons als in de buurlanden de druk groot om meer en meer de zee op te zoeken voor de winning van zand en grind. In dit artikel wensen we de economische impact van de sector van zandwinning op zee op de nationale economie in kaart te brengen. Hierbij wordt niet alleen de directe impact nagegaan, maar tevens de indirecte impact via klanten- en leveranciersrelaties. [1]

De directe impact

In dit eerste deel wordt de directe impact van de Belgische sector van zandwinning op zee op de nationale economie besproken. Deze zal worden gekwantificeerd in termen van bezoldigde tewerkstelling, omzet, toegevoegde waarde en investeringen. Daarnaast wordt ook het aanbod en de afzet (verdeling van het aanbod) van zeezand onderzocht.

Bezoldigde tewerkstelling

Om een raming te maken van de directe tewerkstelling die gegenereerd wordt bij de 22 Belgische invoerders en producenten van gebaggerde zeegranulaten, werd gebruik gemaakt van het gegevensbestand Belfirst[2]. De totale tewerkstelling van de 22 producenten en invoerders van gebaggerde zeegranulaten in België wordt op gemiddeld 295 bezoldigden geraamd (**tabel 1**). Sedert 1998 is de totale te-

Tabel 1
Evolutie van de bezoldigde werkgelegenheid in de sector van zandwinning op zee in België, 1998-2002

Provincie	1998	1999	2000	2001	2002
Oost-Vlaanderen	98	91	87	80	76
West-Vlaanderen	64	109	113	112	116
Antwerpen	68	65	69	76	82
Limburg	13	12	12	12	13
Vlaams-Brabant	6	7	8	9	8
Totaal	249	284	289	289	295

BRON: Belfirst, vzw Zeegra, Verwerking: WES

Tabel 2
Aantal inrichtingen en bezoldigde tewerkstelling in de Belgische ondernemingen die gebaggerde zeegranulaten produceren en/of invoeren, naar grootteklasse, 1998-2002

Tewerkstellingsklasse	1998		2002	
	Inrichtingen	Tewerkstelling	Inrichtingen	Tewerkstelling
<5 werknemers	11	20	8	19
5-9 werknemers	4	32	6	42
10-19 werknemers	3	40	4	49
20-49 werknemers	4	157	3	110
>=50 werknemers	0	0	1	75
Totaal	22	249	22	295

BRON: Belfirst, vzw Zeegra, Verwerking: WES

Figuur 1
Aantal bezoldigden in de sector van zandwinning op zee in België, naar arrondissement en naar provincie, 2002

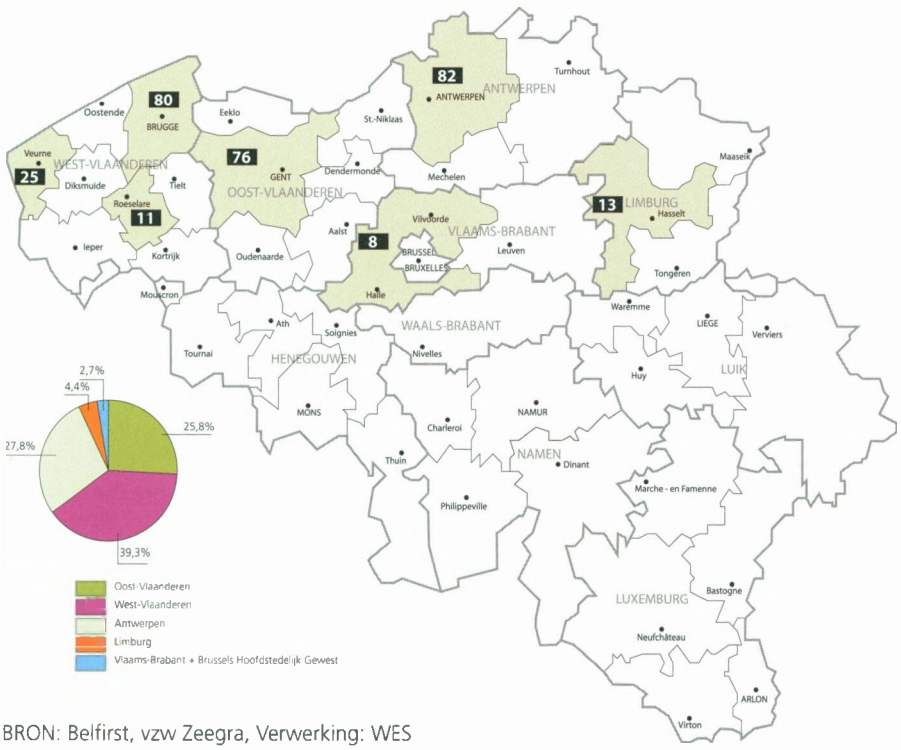

BRON: Belfirst, vzw Zeegra, Verwerking: WES

Figuur 2
Evolutie van de omzet, 1998-2002 (1998=100)

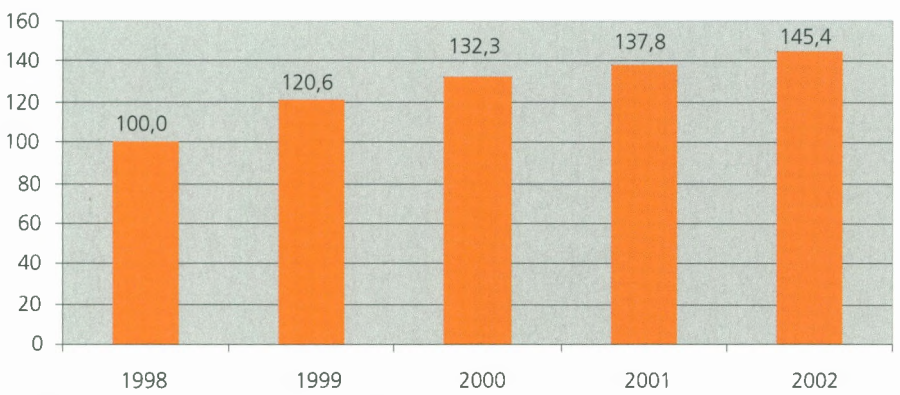

BRON: Belfirst, vzw Zeegra, Verwerking: WES
Opmerking: Gegevens hebben betrekking op 19 van de 22 sectorbedrijven

werkstelling in de sector toegenomen met 18,5%. 39,3% van de tewerkstelling in de sector van zandwinning op zee situeert zich in de provincie West-Vlaanderen (**figuur 1**). Op de tweede plaats staat de provincie Antwerpen met een aandeel van 27,8% in de totale bezoldigde tewerkstelling in de sector. De provincie Oost-Vlaanderen genereert 25,8% van de tewerkstelling binnen de sector, terwijl de provincies Limburg en Vlaams-Brabant elk een aandeel van minder dan 5% vertegenwoordigen. De overige provincies kennen geen bedrijven actief in het produceren en/of invoeren van gebaggerde zeegranulaten.

De sector van zandwinning op zee wordt in belangrijke mate gekenmerkt door KMO's. Bijna 37% van de bedrijven in de sector heeft minder dan 5 tewerkgestelden en ruim een vierde heeft tussen 5 en 10 werknemers (**tabel 2**). Slechts één onderneming telt meer dan 50 werknemers. Alle ondernemingen met minder dan 50 werknemers staan samen in voor 74,6% van de bezoldigde tewerkstelling in de sector. Terwijl in 1998 de sector van zandwinning op zee gemiddeld ongeveer 11,3 werknemers per bedrijf telde, is in 2002 dit cijfer gestegen naar 13,4.

Omzet en toegevoegde waarde

Het economisch belang van een sector dient niet alleen te worden uitgedrukt in cijfers van tewerkstelling, maar ook op basis van financiële indicatoren, zoals omzet, toegevoegde waarde en investeringen. Voor deze gegevens doen we eveneens een beroep op het gegevensbestand Belfirst. In deze paragraaf wordt de omzet en toegevoegde waarde besproken. Een volgende paragraaf gaat verder in op de investeringen.

Figuur 2 toont de evolutie van de omzet in de sector. In 2002 wordt de totale omzet van 19 van de 22 invoerders en producenten van gebaggerde zeegranulaten geraamd op 264.931.000 euro[3]. Ten opzichte van 1998 is de omzet in de sector van zandwinning op zee met 45,4% gestegen. Ongeveer 65% van deze 19 bedrijven uit de sector realiseert een omzet van minstens 10.000.000 euro. Naast de omzet, is ook de bruto toegevoeg-

In zes jaar tijd is de omzet in de sector zandwinning op zee met ruim 45% gestegen

Figuur 3
Evolutie van de bruto toegevoegde waarde, 1998-2002 (1998=100)

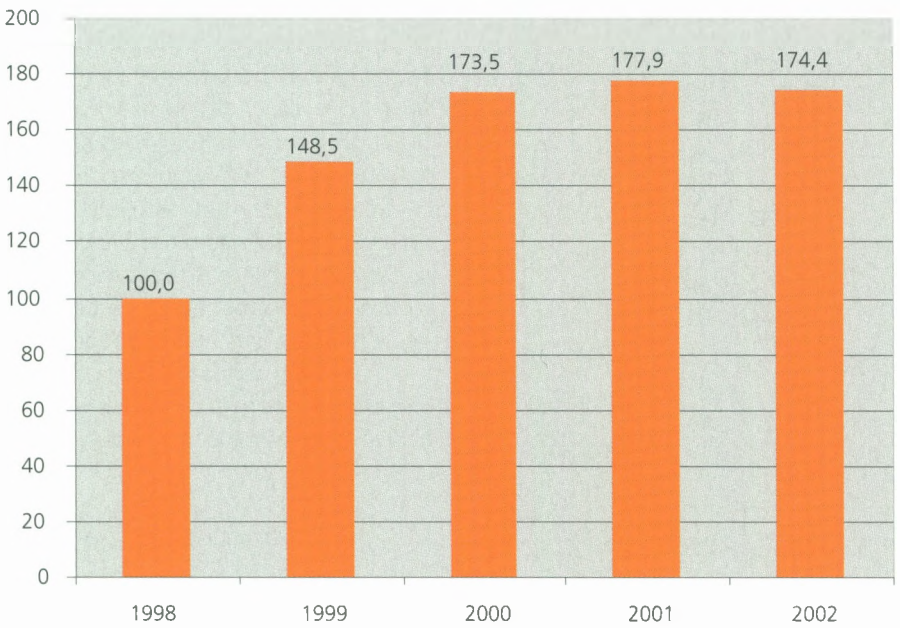

BRON: Belfirst, vzw Zeegra, Verwerking: WES

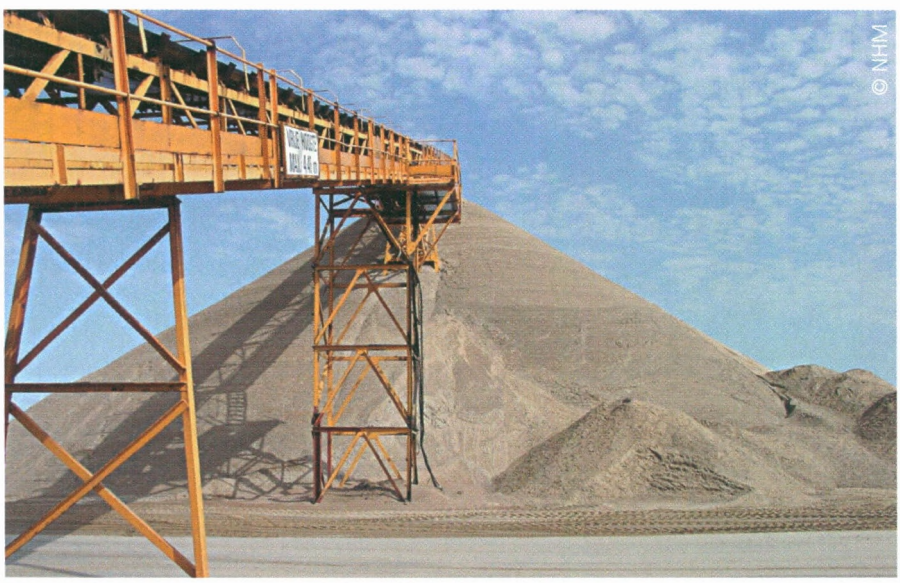

de waarde over diezelfde periode toegenomen, met name van 17.919.000 euro in 1998 naar 31.245.000 euro in 2002. Dit is een toename van 74,4% (**figuur 3**).

Investeringen

Wat betreft de investeringen, stellen we vast dat de Belgische producenten en invoerders van gebaggerde zeegranulaten in 2002 in totaal voor 1.283.000 euro aan materiële vaste activa hebben geïnvesteerd (**zie figuur 4**). In 2001, 2000, 1999 en 1998 werd voor een totaal bedrag van respectievelijk 4,1 miljoen euro, 6,0 miljoen euro, 11,1 miljoen euro en 1,8 miljoen euro geïnvesteerd.

Met de ontginning van zeegranulaten gaan belangrijke investeringen gepaard[4]. Ten eerste heeft men de baggerschepen, dit zijn sleephoppers die speciaal voor deze zandontginning op de Noordzee gebouwd of verbouwd zijn. De kleinste baggerschepen kosten minimum 10 miljoen euro. Momenteel zijn drie Belgische baggerschepen actief. Daarbovenop worden door de Belgische bedrijven een vijftal Nederlandse schepen permanent ingehuurd en worden regelmatig ook enkele Engelse baggerschepen voor de zandontginning ingezet. De totale baggercapaciteit van alle schepen die zand winnen op het Belgisch Continentaal Plat en uitgerust zijn met een Belgische Black Box, bedraagt momenteel ongeveer 64.798 m³ beuninhoud[5]. In de nabije toekomst zullen enkele Belgische bedrijven investeren in nieuwe baggerschepen teneinde aan de toenemende vraag naar zeezand te kunnen voldoen.

Naast de baggerschapen, zijn ook de installaties aan wal zeer kapitaalintensief. Vandaag beschikt de sector van zandwinning op zee over acht losinstallaties (was- en zeefinstallaties) ter waarde van méér dan 25.000.000 euro (drie in Brugge, twee in Oostende, één in Zeebrugge, één in Nieuwpoort en één in Antwerpen) evenals over verschillende installaties die mengproducten produceren.

Aanbod: eigen productie en invoer

Het jaarlijks aanbod aan zeezand wordt steeds groter. **Figuur 5** geeft de evolutie van

Figuur 4
Evolutie van de investeringen in materiële vaste activa, 1998-2002 (in duizend euro)

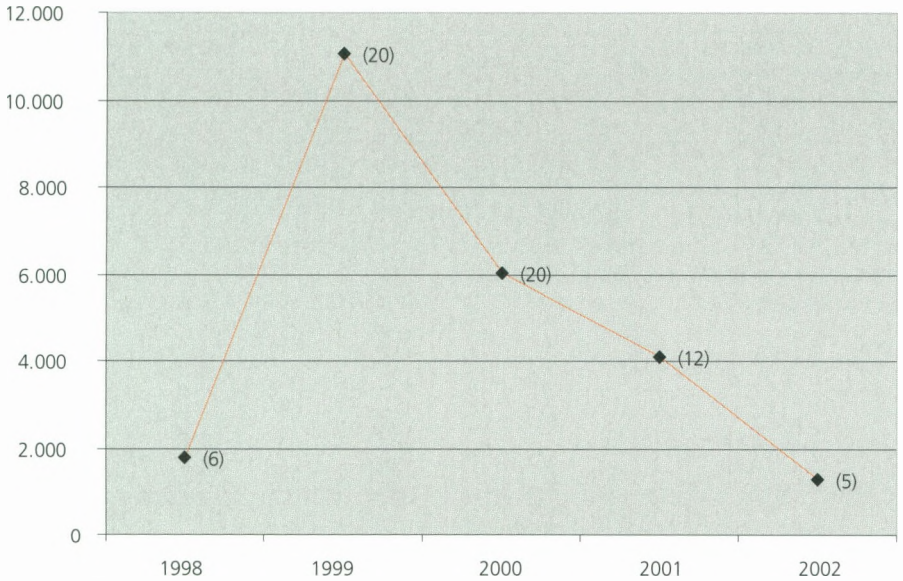

BRON: Belfirst, vzw Zeegra, Verwerking: WES
Opmerking: De waarden tussen haakjes zijn telkens het aantal bedrijven met investeringen in materiële vaste activa in dat jaar

Tabel 3
Jaarlijkse hoeveelheid gewonnen mariene aggregaten in enkele Europese landen in miljoen ton

Jaar	België	Nederland	Verenigd Koninkrijk	Denemarken	Frankrijk	Duitsland
1998	2,2	34,4	22,9	10,7	3,5	22,2
1999	2,7	35,8	23,7	18,4	3,0	7,2
2000	3,0	40,6	23,1	11,9	3,9	9,2
2001	3,0	58,2	22,7	nb (a)	3,8	nb
2002	2,6	51,0	20,3	18,8 (a)	3,8 (a)	nb

BRON: SEYS Jan, 'Zorgeloos zandwinnen: op zee?', VLIZ Nieuwsbrief 8: 3-9, juli 2003
nb: data niet voorhanden
(a) data omgerekend naar miljoen ton volgens: 1 m³ = 1,579 ton

het aanbod aan eigen zeezand weer voor de periode 1976-2003. In 2003 werd ongeveer 1.650.000 m³ zeezand afgezet. Tussen 1976 en 2003 nam het totale aanbod van zeezand jaarlijks gemiddeld met ongeveer 16% toe.

Toch houdt in vergelijking met de andere Europese landen, België het - samen met Frankrijk - relatief bescheiden (**zie tabel 3**). De grootste producenten van zand en grind uit zee in Europa zijn Nederland en het Verenigd Koninkrijk, en in mindere mate Denemarken en Duitsland.

Gemiddeld halen Europese landen ongeveer 15% van hun productie aan zand en grind uit zee. Voor landen als Nederland, Denemarken en het Verenigd Koninkrijk is de zee goed voor respectievelijk 35-50%, 20-25% en 20% van de totale productie. Voor België ligt dit cijfer op amper 10%[6]. Naast deze eigen productie wordt in België heel wat zeezand ingevoerd uit het Verenigd Koninkrijk en Nederland. De import van zeegranulaten afkomstig van het Engels Continentaal Plat wordt geraamd op 2,6 miljoen ton. Ongeveer 50% daarvan is zeegrind. Om de invoer van zeegranulaten uit Nederland te bepalen (afkomstig van het Nederlands Continentaal Plat (NCP)) kan in eerste instantie een beroep gedaan worden op de inventarisaties van de dienst weg- en waterbouwkunde van Rijkswaterstaat in Nederland. Op basis van deze gegevens zou de import in 2003 meer dan 3 miljoen kubieke meter bedragen (zand van mariene herkomst, inclusief Westerschelde) (**zie tabel 4**). Daar-

Figuur 5
Evolutie van het aanbod van zeezand, 1976-2003 (in miljoen m³)

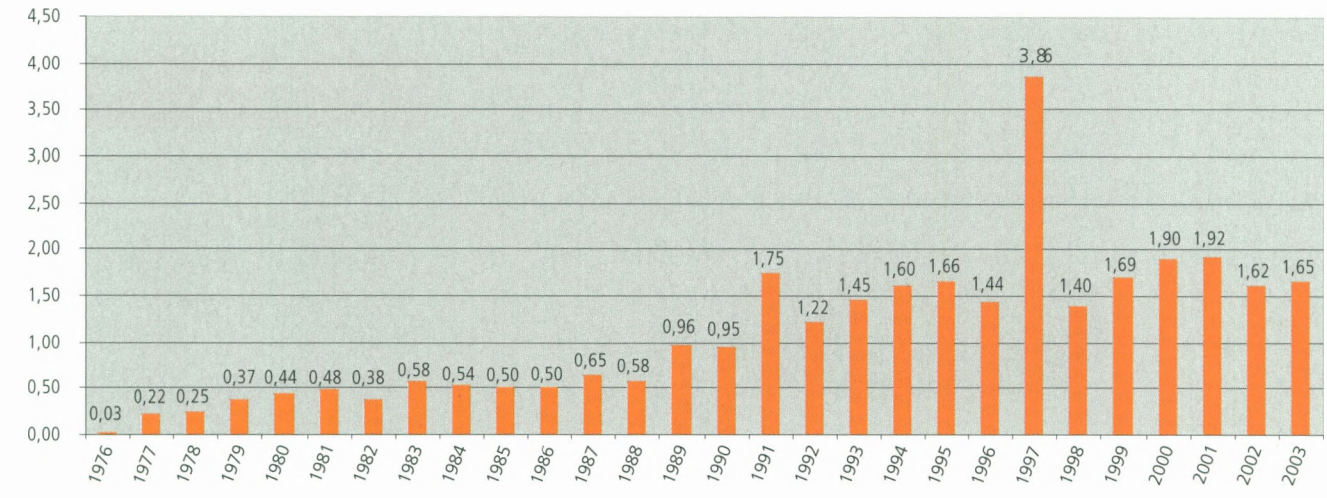

BRON: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Dienst Continentaal Plat, Verwerking WES
Opmerking: Aanleg van nieuwe gaspijpleiding in de haven van Zeebrugge in 1997.

Tabel 4
Directe export van zand van mariene herkomst (inclusief Westerschelde) vanuit Nederland naar België

Jaar	Hoeveelheid (in 1.000 kubieke meter)
1997	1.357
1998	1.400
1999	2.340
2000	2.501
2001	3.131
2002	3.064
2003	3.260

BRON: dienst weg- en waterbouwkunde (DWW) van Rijkswaterstaat, afdeling grondstoffen (AD), Nederland

Tabel 5
Herkomst van de zeegranulaten door Belgische invoerders en producenten verkocht op de Belgische markt

Herkomst	%	Hoeveelheid (in ton)
Belgisch Continentaal Plat	35,2	3.150.487 (c)
Nederlands Continentaal Plat	27,7	2.479.219
Engels Continentaal Plat	35,5	3.177.338
Elders (a)	1,6	143.204
Totaal	100,0	8.950.248 (b)

BRON: WES-enquête 2004
(a) Frankrijk en Duitsland
(b) Cijfer geraamd aan de hand van gekende hoeveelheden van individuele bedrijven en extrapolatie naar de volledige sector op basis van gerealiseerde omzet in 2002
(c) 35,2% van (de geraamde hoeveelheid van) 8.950.248 ton. Zelfde redenering voor de andere waarden

naast raamde WES de omvang van deze invoerstromen aan de hand van een schriftelijke enquête bij de invoerders en producenten van gebaggerde zeegranulaten. Volgens deze gegevens schommelt de totale hoeveelheid zeegranulaten afkomstig van het NCP dat in 2003 in België wordt ingevoerd rond de 2,5 miljoen ton (**zie tabel 5**).

Verdeling van het aanbod

Zeezand afkomstig van het Belgisch Continentaal Plat werd oorspronkelijk enkel in West-Vlaanderen gebruikt. De laatste jaren wordt het zand steeds verder in België vervoerd. Daarenboven wordt het zand van het BCP niet alleen in België gebruikt. Ook Nederland en Frankrijk nemen een deel van het aanbod af (**figuur 6 en figuur 7**).

Uit deze figuren blijkt dat 9,6% van het zeezand dat in 2003 werd ontgonnen op het Belgisch Continentaal Plat, gelost werd in een buitenlandse haven tegenover 90,4% in een binnenlandse haven. Van het Belgisch zeezand dat aangevoerd werd naar een binnenlandse haven, kwam het grootste gedeelte toe in West-Vlaanderen (89,4%), 8,6% werd afgezet in Antwerpen en een beperkt deel (2,0%) in Limburg.

Zeezand wordt meer en meer gebruikt als alternatief voor zand uit de ontginningen. Het meest ontgonnen zeezand betreft het grof zand voor verwerking in de beton. De betonsector is in de voorbije jaren meer en meer overgeschakeld op het Belgisch zeezand ter vervanging van rivierzand uit Nederland en/of Duitsland. Eigen onderzoek leert dat ruim 60% van het zeezand dat in 2003 door Belgische invoerders en/of producenten van gebaggerde zeegranulaten werden verkocht aan eindproducenten, werd aangewend voor de productie van stortklaar beton en bijna één derde voor de fabricage van betonprefabproducten (**zie tabel 6**). Voorts vond 1,7% van de zeegranulaten een toepassing in wegeniswerken, 1,6% werd gebruikt als aanvullingszand en 0,7% als draineringszand.

Figuur 6
Verdeling van het aanbod van zeezand afkomstig van het BCP, naar losplaats, 2003 (in %)

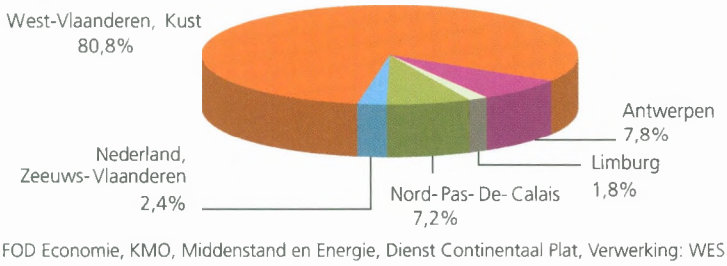

BRON: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Dienst Continentaal Plat, Verwerking: WES

De indirecte impact

Na de inventarisatie van de directe impact van de zeezandwinningsector in België, volgt hierna een inventarisatie van de indirecte impact die door de sector wordt gegenereerd. Deze wordt uitgedrukt in termen van tewerkstelling. De aandacht wordt hierbij specifiek gericht op de diverse relaties die de sector heeft met de Belgische economie, zijnde de relaties met de klanten (gebruikers) en de relaties met de leveranciers (**figuur 8**). Beide relaties worden eerst afzonderlijk behandeld om vervolgens, samen met ook de gegevens voor de directe tewerkstellingsimpact (zie boven), te worden samengenomen.

Tabel 6
Verdeling van de hoeveelheid zeegranulaten die in 2003 door Belgische gebruikers bij Belgische leveranciers werden aangekocht, naar gebruiker en naar eindtoepassing (in %)

Gebaggerde zeegranulaten werden aangekocht door (%):	
Tussenhandelaar	14,3
Eindgebruiker	**85,7**
Productie stortklaar beton	60,3
Productie betonprefabproducten	30,6
Toepassing in wegeniswerken	1,7
Als aanvullingszand	1,6
Als draineringszand	0,7
Andere	5,1
Totaal	100,0

BRON: WES-enquête 2004

Belgisch zeezand wordt niet alleen steeds verder landinwaarts vervoerd, ook de buurlanden nemen een deel van het aanbod.

Indirecte impact via klantenrelaties

De methodologie die werd gehanteerd om de indirecte impact via klantenrelaties te ramen, bestond er in eerste instantie in de groep bedrijven te bepalen die binnen België door de aard van hun activiteiten potentieel in aanmerking komen om als indirecte tewerkstelling te worden beschouwd. In overleg met Zeegra vzw werden vier economische sectoren afgebakend, in welke de zeezandwinningsector indirect tewerkstelling genereert.

- vervaardiging van artikelen van beton voor de bouw (NACE-code 2661);
- vervaardiging van stortklare beton (NACE-code 2663);
- vervaardiging van mortel (NACE-code 2664);
- vervaardiging van niet-methaalhoudende minerale producten, n.e.g. (NACE-code 2682)[8].

Deze selectie geeft als resultaat een totaal van 662 bedrijven[9] over het grondgebied van België met in totaal een tewerkstelling van 17.515 personen. Deze bedrijven werden vervolgens bevraagd met betrekking tot hun eventuele relatie (als klant) met de sector van zandwinning op zee. Van de 189 bedrijven die op de enquête hebben gereageerd, beweert 40,2% (76 bedrijven) in 2003 gebaggerde zeegranulaten te hebben aangekocht bij één of meerdere Belgische invoerders en/of producenten van zeegranulaten (en dus 'klant' te zijn van de sector van zandwinning op zee). Deze bedrijven vertegenwoordigen een totale tewerkstelling van 3.215 arbeidsplaatsen. Indien ook rekening wordt gehouden met de mate waarin deze klantrelatie van toepassing is[10], dan wordt de indirecte tewerkstelling van de sector van zandwinning op zee berekend op 212,3 arbeidsplaatsen bij deze 76 klanten van de sector van zandwinning op zee. Ten opzichte van de totale tewerkstelling in de 189 bedrijven die op de enquête hebben gereageerd (6.613), vertegenwoordigt dit 3,2%.

Figuur 7
Verdeling van het aanbod van zeezand afkomstig van het BCP, naar losplaats, 2003 (in miljoen kubieke meter)

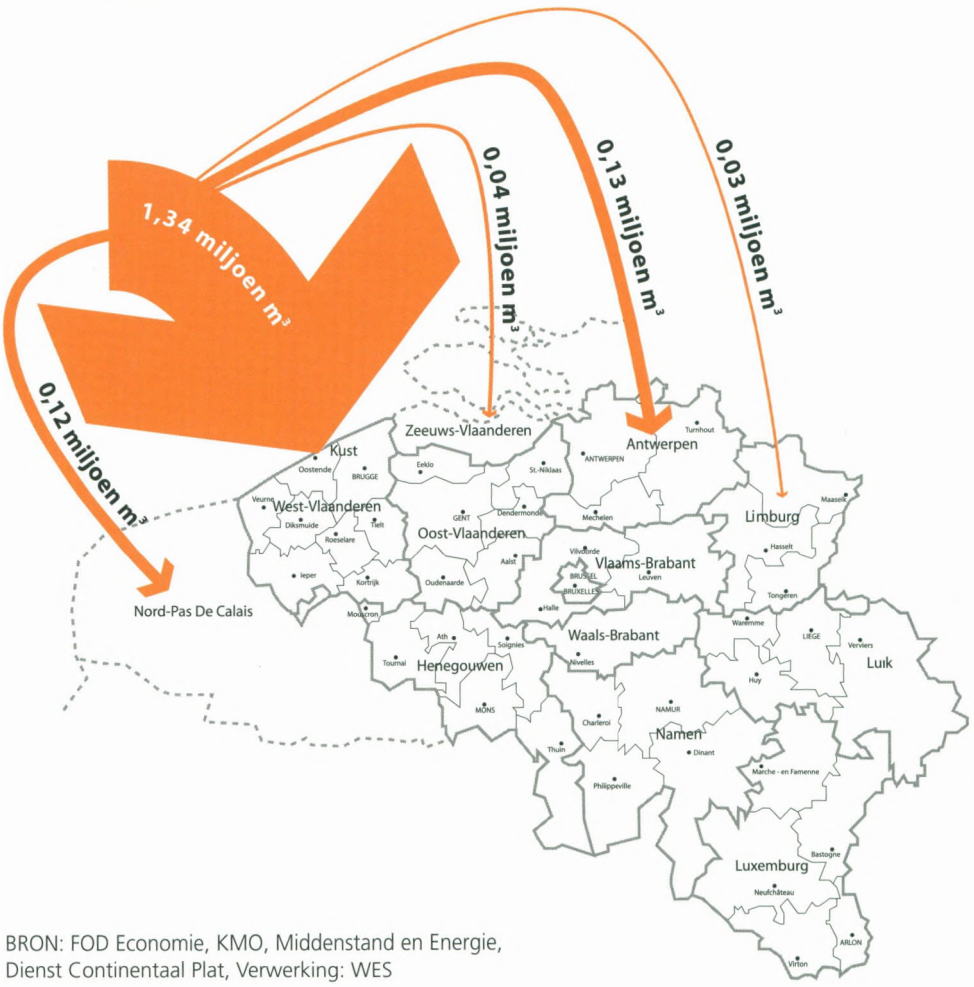

BRON: FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie, Dienst Continentaal Plat, Verwerking: WES

Tabel 7
Raming van de indirecte tewerkstelling naar sector

NACE-Belcode	Sector	Afhankelijkheidsgraad	Totale Tewerkstelling (a)	Indirecte tewerkstelling
2661	Vervaardiging van artikelen van beton voor de bouw	3,1	11.227,8	349,2
2663	Vervaardiging van stortklare beton	4,2	3.393,3	143,9
2664	Vervaardiging van mortel	1,0	97,5	1,0
2682	Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten, n.e.g.	2,7	2.796,3	75,8
Totaal			17.515	569,9

(a) Gecorrigeerd voor dubbeltelling. Bijvoorbeeld: een bedrijf ressorteert zowel onder NACE-Belcode 2661 en 2663. In dit geval worden het aantal arbeidsplaatsen gelijk verdeeld over de twee sectoren.

Figuur 8
Directe en indirecte (tewerkstellings)impact

Tabel 8
Raming van de totale tewerkstelling direct en indirect gegenereerd door de sector van zandwinning op zee in België

Directe tewerkstelling	295 arbeidsplaatsen
Indirecte tewerkstelling	1.040 à 1.060 arbeidsplaatsen
- via klantenrelaties	580 à 600 arbeidsplaatsen[12]
- via leveranciersrelaties	(min.) 460 arbeidsplaatsen
Totale tewerkstelling	1.335 à 1.355 arbeidsplaatsen

Toegepast op de totaliteit van de door de aard van hun activiteiten als indirecte tewerkstelling in aanmerking komende bedrijven uit alle Belgische provincies (een totale tewerkstelling van 17.515 arbeidsplaatsen)[11] geeft dit een geraamde totale tewerkstelling van ongeveer 570 arbeidsplaatsen[12] (zie **tabel 7**).

Indirecte impact via leveranciersrelaties

Om vervolgens de indirecte tewerkstelling via leveranciersrelaties vast te stellen, werden twee schriftelijke enquêtes achtereenvolgens uitgevoerd. Een eerste enquête werd gericht aan de sectorbedrijven ter bepaling van de groep leveranciers (voor de activiteiten van deze leveranciers: zie **figuur 9**). Een tweede enquête werd gericht de vernoemde leveranciers ter bepaling van hun indirecte tewerkstelling. Rekening houdende met de mate waarin de leveranciersrelatie van toepassing is, werd de totale indirecte tewerkstelling bij de in totaal 145 leveranciers die door 12 van de 22 sectorbedrijven werden vernoemd, geraamd op circa 460 arbeidsplaatsen.

Tabel 8 vat alle informatie met betrekking tot de tewerkstellingsimpact samen. Algemeen kan worden gesteld dat de sector van invoerders en/of producenten van gebaggerde zeegranulaten in België rechtstreeks gemiddeld 295 bezoldigden tewerkstelt. Indirect – via klanten- en leveranciersrelaties – komen daar naar schatting nog eens 1.040 à 1.060 arbeidsplaatsen bij, wat overeenkomt met een multiplicatoreffect van 3,6. Hierdoor kan de totale tewerkstellingsimpact van de sector van zandwinning op zee in België worden geraamd op ongeveer 1.300 à 1.400 arbeidsplaatsen.

Figuur 9
Goederen en diensten die in directe relatie staan tot de activiteiten van de sector van zandwinning op zee (leveranciersrelaties) – niet-limitatieve opsomming

GOEDEREN
- Zand, kalksteen, zandsteen, porfier, grind, steenslag, …
- Bedrijfskleding, linnen
- Machines: overslagmachines, graafmachines, wielladers, breek- en zeefinstallaties, sproeibuis, …
- Diverse materialen en onderdelen: Afsluiters, filters, terugslagkleppen, slangen, slangkoppelingen, monometers, thermometers, bevestigingsmaterialen, draadfittings, kogellagers, aandrijvingen, dichtingen, gereedschappen, hydraulische toebehoren, rubber platen, trillingdempers, vetsmeer toebehoren, wisselstukken, …

DIENSTEN
- Loodsen van zeeschepen van en naar de Vlaamse havens
- Aan- en afmeren van schepen (vastmaken en losmaken van de trossen)
- Laden en lossen van schepen
- Onderhoud (machineparken, transportbanden, …)
- Herstellingswerken (installaties, zeef, …)
- Infrastructuuraanpassingen
- Transport (over de weg) van zand, grind, … (uitvoer, ook toelevering)
- Verzekering (bijvoorbeeld op producten)
- Controle BENOR conformiteitsmerk
- Handelsinformatie
- Milieutechnische en bouwtechnische analyses
- Concessie terreinen
- Scheepvaartrechten
- Schoonmaakdiensten

'Moet er nog zand zijn?'

De Belgische sector van zandwinning op zee - wegens haar locatie een typisch West-Vlaamse sector - is zowel bij het grote publiek als bij beleidsmensen vaak nog onvoldoende gekend. Nochtans heeft de sector niet alleen direct, maar ook indirect een belangrijke impact op de Belgische economie.

Op het Belgisch Continentaal Plat kan zowel fijn zand als grof zand worden ontgonnen. De toepassingsmogelijkheden zijn dan ook ruim. Belgisch zeezand is bijvoorbeeld een belangrijk toeleveringsproduct voor de bouwsector. Omdat het daarenboven steeds moeilijker wordt om voor de winning van zand bijkomende gronden aan te snijden op land, is zeezand een interessant alternatief en een belangrijke opportuniteit.

1 Dit artikel is een samenvatting van een onderzoek dat WES vzw heeft uitgevoerd in opdracht van Zeegra vzw. Voor het volledige onderzoek verwijzen we naar WES, "Onderzoek naar het economisch belang van zandwinning op zee in België", december 2004.

2 Financial Reports and Statistics on Belgian and Luxembourg Companies, Bureau Van Dijk.

3 Van de overige drie bedrijven uit de sector zijn in de Belfirst geen omzetcijfers bekend voor 1998, 1999, 2000, 2001 en 2002. Vandaar dat deze bespreking over de omzet slechts betrekking heeft op 19 van de 22 sectorbedrijven.

4 Zie nota over het Belang van de Belgische Zandwinning op zee, Zeegra vzw, 2002.

5 Bron: Beheerseenheid van het Mathematisch Model van de Noordzee (BMM)

6 SEYS Jan,'Zorgeloos zandwinnen; op zee?', VLIZ Nieuwsbrief 8: 3-9, juli 2003.

7 Afbakening op 4-digitniveau; dit is de fijnste selectie die we met de Belfirst cd-rom kunnen maken.

8 Binnen de sector "Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten" zal de indirecte tewerkstelling voornamelijk gerealiseerd worden binnen de subsector 2682004 "De vervaardiging van werken van asfalt". Andere subsectoren (zoals bijvoorbeeld 2682006 "De vervaardiging van sierartikelen van onyx, albast, …" zijn allicht minder relevant en worden idealiter uitgezuiverd teneinde een zo gericht mogelijke bevraging te kunnen uitvoeren. Omdat slechts geselecteerd en uitgezuiverd kan worden tot op maximaal 4-digitniveau, kon dit niet gebeuren. Daar echter alle subsectoren die ressorteren onder de sector "Vervaardiging van niet-metaalhoudende minerale producten" werden aangeschreven en de kans hadden om te reageren, kan deze beperking geen invloed hebben op de resultaten van de raming van de totale indirecte tewerkstelling gegenereerd door de sector van zandwinning op zee binnen deze sector.

9 Strikt genomen levert deze selectie 664 bedrijven op. Echter, twee bedrijven die op basis van hun activiteitscode werden geselecteerd als potentiële klant van de sector van zandwinning op zee zijn eveneens sectorbedrijf (invoerder en/of producent van gebaggerde zeegranulaten). Om dubbeltellingen te vermijden, werden deze twee bedrijven niet verder in de analyse van de indirecte (tewerkstellings)impact opgenomen.

10 Bijvoorbeeld: een bedrijf met een totale tewerkstelling van tien personen realiseert 20% van zijn aankopen bij een Belgische invoerder en./of producent van gebaggerde zeegranulaten. De resulterende indirecte tewerkstelling wordt in dit geval vastgelegd op twee arbeidsplaatsen.

11 Deze extrapolatie gaat uit van de assumptie dat de afhankelijkheidsgraad van de sector van zandwinning op zee bij die bedrijven die niet hebben gereageerd op de enquête dezelfde is als bij die bedrijven die wel hebben gereageerd op de enquête. Deze aanname leidt ertoe dat het resultaat van de berekening wellicht moet worden gezien als een bovengrens. Men mag immers aannemen dat bedrijven die met de sector geen enkele binding hebben zeker niet méér geneigd zullen zijn aan de enquête mee te werken en dus zeker niet minder zullen vertegenwoordigd zijn onder de niet-respondenten dan onder de respondenten.

12 Volledigheidshalve moeten we hierbij vermelden dat ook bedrijven die niet onder één van de vier geselecteerde categorieën vallen, maar toch werden opgegeven als klant door individuele bedrijven uit de sector, eveneens werden aangeschreven. Het betreft een 41-tal extra bedrijven. De indirecte tewerkstelling gegenereerd door 14 van deze 41 extra bedrijven die het enquêteformulier ingevuld terugstuurden (21 arbeidsplaatsen), kan worden toegevoegd aan het geraamde cijfer voor de indirecte tewerkstelling bij de bedrijven uit de vier weerhouden sectoren. Samen opgeteld geeft dit een geraamde totale indirecte tewerkstelling van ongeveer 580 à 600 arbeidsplaatsen.

Een kijkje 'achter de schermen' van Barco

Barco voorstellen aan de West-Vlamingen lijkt een beetje overbodig. Dit visualisatiebedrijf is immers niet weg te denken uit de West-Vlaamse bedrijfswereld. Wie de hoofdzetel in Kortrijk binnenstapt ziet meteen zichzelf op groot scherm. Alvast een staaltje van Barco's professionele visualisatieoplossingen. Barco is dan ook specialist terzake én wereldleider in verschillende domeinen van beeldverwerking.

Naar aanleiding van de 70ste verjaardag van Barco spraken wij met **Jean-Pierre Tanghe** over de evolutie van het bedrijf, de talrijke toepassingen van Barco's display- en visualisatietechnologie en over mogelijke oplossingen voor de 'braindrain' waarmee vele West-Vlaamse bedrijven geconfronteerd worden.

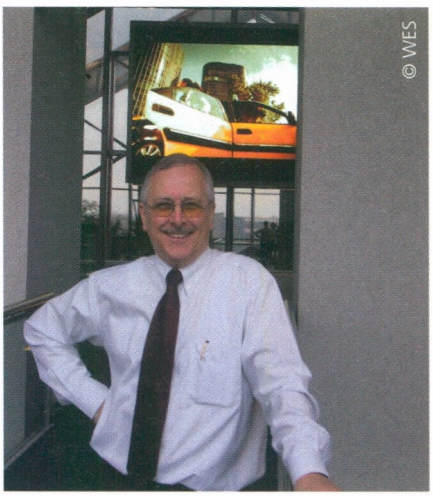

Jean-Pierre Tanghe, *President Corporate Communication and Investor Relations*: "Visualisatie wordt steeds belangrijker voor de industrie: om efficiënter te werken en hogere kwaliteit te bereiken."

De tijd dat de mensen in West-Vlaanderen het hadden over een 'barco' als ze een televisietoestel bedoelden, zal wel grotendeels achter ons liggen. De activiteiten van Barco zijn ondertussen enorm gediversifieerd. Waar staat Barco vandaag allemaal voor?

Velen kennen Barco inderdaad nog van producten die we al 15 jaar niet meer maken... Op vandaag bevindt Barco zich voornamelijk in een *business-to-business* markt met innovatieve oplossingen inzake beeldverwerking voor de meest uiteenlopende sectoren (zie inzet). Consumenten kennen Barco nu vooral van onze heel grote schermen op grootschalige evenementen. Zo is Barco onder meer huisleverancier voor de concerten van U2. Ander voorbeeld is het Belgisch paviljoen op de Wereldexpo 2005 in Japan waarvoor Barco een speciaal 270° gebogen scherm ontwikkelde dat voor een virtuele sensatie zal zorgen. Maar mensen kunnen Barco ook tegenkomen in het ziekenhuis: daar gebruikt men tegenwoordig kleine beeldschermen waarop medische diagnoses gemaakt worden. Deze zullen op termijn het gebruik van röntgenfoto's volledig vervangen. Met deze toepassing word je uiteraard liefst zo weinig mogelijk geconfronteerd.

"ACHTER DE SCHERMEN"

Welke aspecten van Barco krijgt de consument dan niet direct te zien?

Bijvoorbeeld de Barco oplossingen voor virtuele realiteit, zoals het ontwerpen van auto's: alle Europese - en steeds meer Amerikaanse en Aziatische - auto's worden vandaag ontworpen met Barco-apparatuur. De consument krijgt wel het eindresultaat te zien. Of de simulatoren voor het trainen van piloten. Virtuele realiteit wordt ook gebruikt voor wetenschappelijk onderzoek en olie- en gasexploratie. Verder heeft Barco ook schermen voor luchtvaartcontrole, wat een heel kritisch domein is: als daar fouten gebeuren, dan kost het mensenlevens. Ook in de controlekamers van politie en brandweer zorgt de technologie van Barco voor alle nodige informatie om snel en doeltreffend te reageren. En voor de defensiemarkt maakt Barco extreem sterke schermen die aan boord van schepen en vliegtuigen aangebracht worden. Momenteel is de supergrote Airbus A380 in productie, waarvoor Barco de cockpitschermen zal leveren.

De visualisatieoplossingen van Barco

Barco is actief in drie belangrijke domeinen van beeldverwerking:

1. **Grootschermvisualisatie: Barco Media & Entertainment, Barco Presentation & Simulation, Barco Control Rooms**
   Barco is wereldleider in de ontwikkeling, productie en verkoop van grote tot héél grote schermen en bijhorende projectoren. Spectaculair voorbeeld is alvast een scherm van 400 m² op 'The Strip' in Las Vegas, maar eigenlijk staat er geen limiet op het formaat. Ook digitale cinema, simulatieomgevingen, controlekamers, sport- en muziekevenementen maken gebruik van de technologie van Barco. Deze drie divisies samen vertegenwoordigen 56% van de omzet van Barco.

2. **Visualistie voor Levenskritische Besluitvorming: 'BarcoView'**
   Het gaat om kleine schermen (desktop formaat) die gebruikt worden voor medische beeldvorming, militaire toepassingen, in de luchtvaartindustrie en luchtverkeersleiding. BarcoView realiseert 33% van de omzet.

3. **Visuele Inspectie & Kwaliteitscontrole: 'BarcoVision'**
   Met optische detectie- en inspectiesystemen en andere systemen die de efficiëntie van het productieproces en de kwaliteit van de producten verhogen is Barco wereldleider in dit segment van de textielmachinemarkt.

Door in die combinatie van verschillende markten aanwezig te zijn, is Barco als visualisatiebedrijf uniek in de wereld.

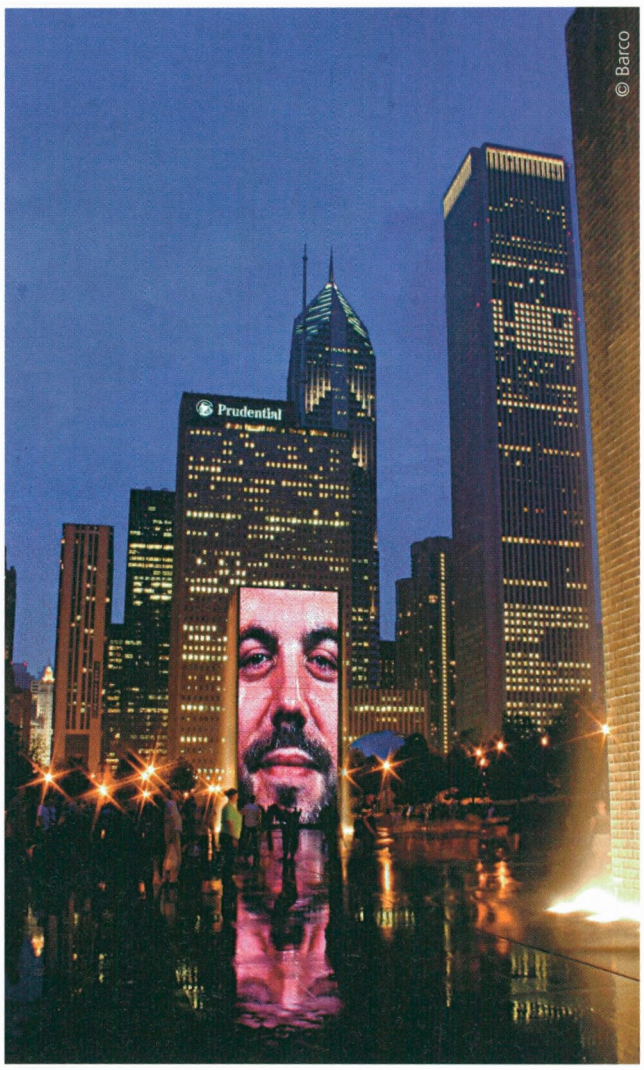

Een kunstproject in Chicago: Op Barco LED walls - waar water over loopt – worden animaties en beelden getoond.

Barco is actief in meer dan 100 landen. Hoeveel vestigingen heeft Barco nog in West-Vlaanderen?

We hebben vier vestigingen in de regio. Van de 4.400 mensen die Barco wereldwijd tewerkstelt, werken er zo'n 2.000 in België. De meerderheid werkt in **Kortrijk**, waar zich de hoofdzetel en de divisies BarcoView en BarcoVision bevinden. Daarnaast zijn er nog de vestigingen in **Kuurne**, **Heule** en **Poperinge**. Buiten West-Vlaanderen heeft Barco een R&D centrum in Louvain-la-Neuve.

In hoeverre heeft een wereldspeler als Barco nog een binding met West-Vlaanderen?

Zoals vele West-Vlaamse bedrijven is Barco geëvolueerd uit een textielgedreven economie, maar heel wat mensen hebben de overstap naar technologie kunnen maken. Als eerste heeft Barco elektronische oplossingen gemaakt voor textielfabricatie. Zo ontwikkelde Barco reeds in de jaren 1960 controlesystemen voor weefgetouwen. Die divisie rond textiel bestaat nog altijd en betekent een blijvende band met deze typisch West-Vlaamse sector.

De productie bij De Witte Lietaer wordt gecontroleerd door Barco's WeaveMaster Systeem

Vorig jaar heeft Barco naast de hoofdzetel een nieuw gebouw opgetrokken voor BarcoView. Een bewuste keuze om de afdeling met het grootste aandeel in 'onderzoek en ontwikkeling' hier te houden?

De eerste reden voor het nieuwe gebouw was dat de divisie BarcoView op vier verschillende locaties in België zat, wat heel inefficiënt is. BarcoView telt momenteel wereldwijd meer dan 1.200 medewerkers, waarvan een kleine helft in België en is ook onze snelst groeiende afdeling. Vandaar de beslissing om de afdeling in België op één plaats samen te brengen. Merk op dat er in Noord-Amerika nog een heel grote afdeling BarcoView bestaat, die trouwens ook fors uitgebreid is de laatste jaren. Daarnaast heeft Barco er inderdaad bewust voor gekozen om R&D hier te houden. We hadden evengoed naar het buitenland kunnen trekken. Zelfs enkele kilometers verder - net over de Franse grens - zou al meer financiële voordelen opgeleverd hebben. Toch kozen we bewust voor Kortrijk. Barco blijft al met al een Vlaams bedrijf en we respecteren onze werknemers hier. We gaan zeker niet wegtrekken om weg te trekken en alle initiatieven die de overheid neemt om activiteiten zoals die van Barco hier te houden, zijn van harte welkom.

Barco blijft bewust hier, maar de hoogopgeleide jongeren trekken massaal weg uit onze provincie. Ondervindt Barco problemen met het aantrekken van geschikte werknemers?

Als één van de heel weinige technologiebedrijven die België nog heeft, kan Barco nog sterk genieten van zijn reputatie. Mochten we hier alsnog te weinig hoogopgeleide mensen kunnen aantrekken, dan kunnen we dat nog altijd via onze buitenlandse vestigingen doen, waar nu al de helft van onze onderzoekers zitten. We kunnen daar gerust nog meer mensen aanwerven.

Dat zou wel een verarming met zich meebrengen voor tewerkstelling hier.

Zeker, en niet alleen voor de onderzoekers, ook voor anderen. R&D sluit immers best dicht bij de productie aan, of anders gezegd: waar R&D zit, zit ook productie en bijgevolg ook het aankopen, verzenden, service, enz.. In die zin creëert iedere researcher een vijftal jobs. Deze vuistregel wordt wel eens over het hoofd gezien.

Barco beeldschermen in het controlecentrum voor de verkeersleiding in het Zwitserse luchtruim.

Steeds meer radiologen vertrouwen op Barco's medische beeldvormingoplossingen. Deze zullen op termijn de klassieke röntgenfoto's volledig vervangen.

WIST U DAT ALLE EUROPESE WAGENS ONTWORPEN WORDEN MET BEHULP VAN BARCO BEELDTECHNOLOGIE?

Welk aandeel vormt het onderzoek en ontwikkeling in de volledige activiteiten van Barco?

Barco produceert en verkoopt niet enkel hoogkwalitatieve producten, de onmisbare basis wordt gevormd door het zelf ontwikkelen van de oplossingen. We kopen soms de basistechnologie - bijvoorbeeld een bepaalde chip - maar wij doen daar dan meer mee dan de concurrentie kan doen, of we doen iets dat de concurrentie helemaal niet kan doen. We zorgen altijd dat we voor zijn. Vandaar onze leiderspositie in de meeste van die markten. Barco besteedt 10 à 12% van de omzet aan onderzoek en ontwikkeling. 20% van de medewerkers (bijna 900) zijn researchers. De helft werkt in België, de andere helft zit verspreid in Azië, andere Europese landen en Noord-Amerika.

Hoe goed is Barco geïntegreerd in het hoger onderwijs in West-Vlaanderen?

Er is een nauwe samenwerking met universiteiten en hogescholen voor industrieel ingenieurs, maar ook met technische scholen. We vinden dit belangrijk want de heel specifieke technologie van Barco is niet zomaar voorhanden in de opleidingen hoger onderwijs. Een goede samenwerking is zeker nodig om bepaalde mensen in onze richting te kunnen laten opleiden. Het feit dat Barco een input geeft van haar technologie in die scholen zorgt ervoor dat een aantal studen-

EEN BETERE BINDING TUSSEN ONDERWIJS EN INDUSTRIE IS BELANGRIJK OM BEPAALDE ACTIVITEITEN TE KUNNEN VERANKEREN IN EIGEN LAND

ten kiezen voor proefschriften of stages bij Barco. Dat brengt een betere binding tussen onderwijs en industrie met zich mee, wat heel belangrijk is. Wil je bepaalde industriële- en R&D-lijnen verankeren in eigen land, dan moet je er ook voor zorgen dat het onderwijs daar voor een groot stuk bij betrokken is.

Barco besteedt traditioneel veel aandacht aan externe communicatie. Naar aanleiding van het 70-jarig bestaan, publiceert Barco zijn bedrijfsgeschiedenis in een prachtig boek 'Niches om te zien: De strategische groei van Barco'. Barco werd in 1934 in Poperinge opgericht door Lucien De Puydt. In vijf periodes nam Barco telkens een verschillend profiel aan: van radio- en televisiebedrijf over fabrikant van textiel-automatisatiesystemen tot producent van displayoplossingen voor grootbeeld en levenskritische toepassingen. Dit boek is het ruim geïllustreerde resultaat van jarenlang wetenschappelijk onderzoek.

Niches om te zien: de strategische groei van Barco / Erik Buyst, Kristof Lowyck en Antoon Soete, Tielt: Lannoo, 2004 – 336 p. - ISBN 90-209-6118-7 - 45 euro + verzendingskosten.

Barco slaagt er dus in om jongeren aan te trekken, maar hoe belangrijk zijn de oudere werknemers?

Het is belangrijk voor de economie om de ouderen terug te winnen. Ze hebben immers kennis en zijn kapitaalkrachtig. Barco heeft een 'life long employability' programma waarbij werknemers hun hele leven begeleid worden om mee te kunnen met de nieuwe technologie. Stel dat een ingenieur op z'n 25ste start in een bepaald project met een specifieke technologie, bijvoorbeeld beeldbuizen. Als die technologie op zijn 42ste plots wegvalt, dan heeft die persoon niets meer aan de enorme specialiteit die hij er in opgebouwd heeft. Barco zorgt ervoor dat medewerkers niet uitgerangeerd raken door hen tijd en kansen te geven om zich bij te scholen, zowel intern als in universiteiten en hogescholen. Barco heeft veel opleidingsorganisaties of –initiatieven waar onze medewerkers naar een hogeschool gaan die speciaal voor Barco een bepaalde cursus geeft. Omgekeerd laten we lesgevers van daar soms een stage lopen bij ons, zodat ze zelf ook bijleren en mee blijven met de nieuwe technologie. We hebben wereldwijd een personeelsverloop beneden de 7%, wat een goede indicator is, zeker in België. De meeste medewerkers beginnen bij Barco als ze de school verlaten en blijven in heel grote mate hun hele carrière hier werken.

Werken hier vooral mensen uit de regio?

Barco rekruteert traditioneel uit de regio Zuidwest-Vlaanderen, maar hoe langer hoe meer komen mensen van elders uit Vlaanderen naar hier, omdat Barco nu eenmaal een heel aantrekkelijk bedrijf is. Dat betekent echter niet dat ze hier komen wonen. In onze Belgische vestigingen werken ook nogal wat buitenlanders, die hier wonen of tijdelijk aan een project werken. Omgekeerd werken ook heel wat Belgen voor Barco in het buitenland. We besteden heel veel aandacht aan 'cultural adaptability' en hanteren de gulden regel om oog te hebben voor de cultuur en de omgangsgewoonten van het land waarin we ons bevinden.

Barco besteedt ook veel aandacht aan persmededelingen, het jaarverslag, brochures en andere bedrijfspublicaties, zoals recent het boek naar aanleiding van het 70-jarig bestaan. Een kwestie van transparantie naar de buitenwereld?

Als beursgenoteerd bedrijf moet Barco aan bepaalde minimumvereisten voldoen wat communicatie betreft. Maar zelfs zonder deze verplichting vinden we een goede communicatie – zowel intern als extern – zeer belangrijk. Het doet me plezier dat u opmerkt dat Barco daar inderdaad aandacht voor heeft. We zorgen zo veel mogelijk voor een goeie interactie met de omgeving waarin we ons bevinden – niet alleen in België, maar evengoed in het buitenland. We trekken immers mensen aan uit die omgeving en hebben er onmiskenbaar een invloed op. Een goede relatie is dus belangrijk en dat begint met duidelijke communicatie. Concreet betekent dit veel informatie geven en veel luisteren. Dat proberen wij altijd te doen. Bij Barco gaat alle informatie die naar de pers uitgestuurd wordt vooraf naar de eigen medewerkers. In de 70 jaar dat Barco bestaat hebben we dan ook bijna geen moeilijkheden gehad in de werkgever-werknemerrelatie omdat er een goede verstandhouding is. Medewerkers worden voortdurend geïnformeerd over de resultaten, ook als het minder goed gaat.

Maar het gaat gelukkig uitstekend met Barco. Het boekjaar 2004 werd afgesloten met een verkoopcijfer van 671,9 miljoen euro, een stijging met 6,8% jaar op jaar. Bij constante wisselkoersen zou de verkoop zelfs met 12% zijn toegenomen!

Interview en reportage: Sabine Simoens

2004 beter dan 2003

Verloop van de sociaal-economische indicatoren en de conjunctuur in West-Vlaanderen[1]

Nele Depestel
Stafmedewerker GOM-West-Vlaanderen

DIVERSE INDICATOREN WIJZEN OP EEN HERSTEL VAN DE ARBEIDS-MARKT

Uit de conjunctuurindicator van de Nationale Bank blijkt dat de West-Vlaamse ondernemers eind 2004 geen duidelijke visie hadden over de evolutie van de economische conjunctuur. Ze namen een eerder afwachtende houding aan. De eerste resultaten voor 2005 bevestigen enige onzekerheid (**figuur 1**).

Toch geven heel wat sociaal-economische indicatoren blijk van een meer gunstige economische situatie in 2004 in vergelijking met 2003; bovendien zijn de eerste resultaten van 2005 hoopgevend.

Alhoewel de evolutie van de werkloosheidscijfers in de loop van 2004 in ongunstige zin vertekend werd door een aantal administratieve wijzigingen, zijn er toch indicaties dat de arbeidsmarkt zich herstelt. Het aantal werkzoekenden nam bijvoorbeeld in januari 2005 opnieuw minder toe op jaarbasis dan in het laatste kwartaal van 2004. Het gemiddeld aantal jeugdwerklozen lag in 2004 heel wat lager dan in 2003 en ook in januari 2005 zet de dalende trend op jaarbasis zich verder. Ook het aanbod aan vacatures in West-Vlaanderen nam toe. Zelfs abstractie makend van de grote toestroom in het interimcircuit ontving de VDAB in 2004 duidelijk meer werkaanbiedingen dan in 2003. In 2004 was ook het gemiddeld aantal openstaande vacatures op het einde van de maand groter dan in 2003. De eerste cijfers voor 2005 tonen een stijging van het aantal ontvangen werkaanbiedingen zowel in- als exclusief de interimvacatures. Met betrekking tot de arbeidsmarktindicatoren bleek verder dat de tijdelijke werkloosheid

Figuur 1
Synthetische conjunctuurcurve voor West-Vlaanderen

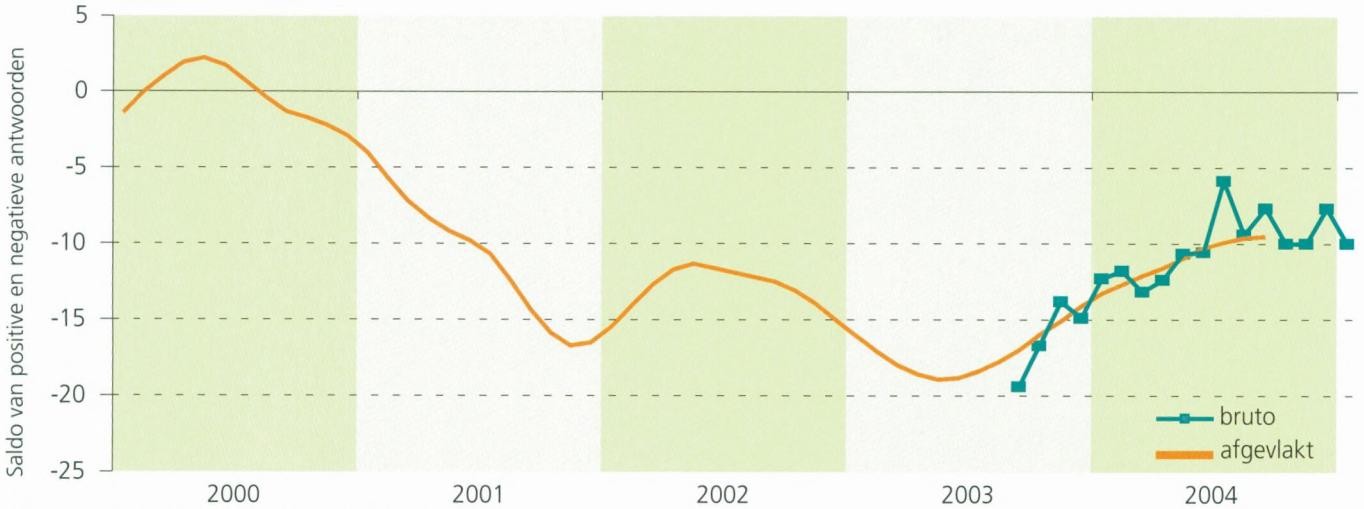

BRON: NBB, Grafische verwerking: GOM – West-Vlaanderen

gunstig evolueerde in 2004 ten opzichte van 2003.

Ook de indicatoren van het producentenvertrouwen gingen er op vooruit in 2004. In de loop van 2004 zagen we de omzet- en investeringscijfers van de grote ondernemingen met zetel in West-Vlaanderen geleidelijk verbeteren op jaarbasis. De omzet steeg in de periode van januari tot oktober 2004 met bijna 6% ten opzichte van dezelfde periode van 2003. De toename in het tweede en derde kwartaal was groter dan in het eerste kwartaal. Ook de waarde van de uitvoer van de West-Vlaamse ondernemingen nam toe (+4,8% in de periode van januari-oktober). De investeringen bleven in het eerste kwartaal van 2004 nog dalen op jaarbasis (-10%), maar ook hier kwam verandering in: in het tweede kwartaal bedroeg de toename 4,3%, in het derde kwartaal 9,6%. Er gingen in 2004 ook minder ondernemingen failliet in West-Vlaanderen (-6,3%); beduidend minder jobs verdwenen als gevolg van faillissementen in vergelijking met 2003.

In 2004 groeide ook het vertrouwen bij de consumenten. De omzet in de kleinhandel steeg in de periode januari-oktober 2004 met 5,5% ten opzichte van dezelfde periode van 2003. Er werden in 2004 ook meer nieuwe personenwagens ingeschreven in West-Vlaanderen. In de eerste maand van 2005 zet de toename op jaarbasis zich verder.

[1] Opmaak februari 2005

Brusselle Enterprises nv
Westendelaan 1, 8620 Nieuwpoort
Tel. 058/23.25.13
Fax 058/23.05.76

Aanneming van draai-, frees-, slijp- en kotterwerk,
zowel conventioneel als op CNC-machines
Vol- en halfautomatisch lassen

Werkend West-Vlaanderen

West-Vlamingen goed vertegenwoordigd op de arbeidsmarkt

Tanja Termote
Stafmedewerker sociaal-economisch beleid
WES

'West-Vlaanderen Werkt' heeft zijn naam niet gestolen; in vergelijking met andere provincies zijn de West-Vlamingen immers goed vertegenwoordigd op de arbeidsmarkt.

In deze regioscan geven we een overzicht van het aantal werkenden en werklozen in West-Vlaanderen en van de belangrijkste kenmerken van deze groepen. Hierbij wordt een vergelijking gemaakt met de situatie in het Vlaams Gewest en in België. Voor twee indicatoren, namelijk de werkzaamheidsgraad en de werkloosheidsgraad, worden kaarten tot op gemeentelijk niveau gepresenteerd.

We willen opmerken dat we hier enkel de aanbodzijde van de arbeidsmarkt in de provincie belichten en dat de vraagzijde (aantal bedrijven in West-Vlaanderen, tewerkstelling in deze bedrijven, ...) geen voorwerp uitmaakt van deze regioscan.

Actieve en niet-actieve bevolking in West-Vlaanderen

West-Vlaanderen telde in 2003 ongeveer 732.000 personen tussen 15 en 64 jaar (**tabel 1**). Hiervan had 64,2% een job (470.000 personen). Circa 20.600 personen (2,8%) hadden geen job en waren actief op zoek naar een job en ongeveer 241.400 personen waren niet-actief op de arbeidsmarkt (33%). Van de totale bevolking op arbeidsleeftijd in West-Vlaanderen is dus tweederde (67%) actief (als werkende of als werkzoekende) op de arbeidsmarkt. In Vlaanderen bedraagt de activiteitsgraad 66,8% en in België 64,9%.

De cijfers zijn afkomstig van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS)[1].

West-Vlaamse werkende bevolking relatief minder geschoold

Tabel 2 geeft een overzicht van de kenmerken van de werkende en werkloze bevolking in West-Vlaanderen. De cijfers worden vergeleken met deze voor Vlaanderen en het Rijk.

Opvallend is vooral het verschil in opleidingsniveau van de werkenden in West-Vlaanderen, enerzijds, en in Vlaanderen en België, anderzijds. Van de werkende West-Vlaamse bevolking is 29% laaggeschoold, circa 41% middengeschoold en ongeveer 30% hooggeschoold. In Vlaanderen bedraagt het aandeel van de hooggeschoolden in de werkende bevolking bijna 34% en in België zelfs meer dan 35%. Deze cijfers tonen opnieuw aan dat hooggeschoolde West-Vlamingen in belangrijke mate de provincie verlaten om buiten de provincie te werken en te wonen[2].

Tabel 1
Evolutie van het aantal werkenden, werklozen en niet-actieven in de bevolking tussen 15 en 64 jaar in West-Vlaanderen, 1999-2003

	1999	2000	2001	2002	2003
Werkend	469.834	482.753	465.568	471.982	470.028
Werkloos[1]	22.009	17.973	17.448	18.734	20.659
Niet-actief	241.445	231.923	248.804	241.562	241.387
Totale bevolking tussen 15 en 64 jaar	**733.288**	**732.649**	**731.819**	**732.279**	**732.074**

Bron: NIS EAK

Tabel 2
Kenmerken van de werkende en werkloze bevolking in West-Vlaanderen, Vlaanderen en België in 2003 (in %)

	Werkende bevolking			Werkloze bevolking		
	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest	België	West-Vlaanderen	Vlaams Gewest	België
GESLACHT						
Man	57,0	56,9	56,8	48,1	51,8	53,0
Vrouw	43,0	43,1	43,2	51,9	48,2	47,0
LEEFTIJD						
15-24 jaar	10,3	9,4	8,5	26,1	28,4	26,2
25-49 jaar	71,4	72,6	72,8	65,1	61,6	65,2
50-64 jaar	18,3	18,0	18,8	8,8	10,1	8,6
OPLEIDNGSNIVEAU (a)						
Laaggeschoold	29,0	27,3	27,4	47,4	43,2	43,6
Middengeschoold	41,1	39,0	37,3	33,1	38,9	38,1
Hooggeschoold	29,9	33,7	35,3	19,5	17,9	18,3
NATIONALITEIT						
Belg	98,2	96,2	93,3	92,6	88,9	84,1
Niet-Belg	1,8	3,8	6,7	7,4	11,1	15,9
HANDICAP *						
Met handicap of langdurig gezondheidsprobleem**	10,0	11,5	11,9	27,4 (b)	20,5	20,3
Zonder handicap of langdurig gezondheidsprobleem	86,8	86,4	80,9	72,6	78,0	70,5
Niet gekend	3,2	2,1	7,2	0,0	1,4	9,2
STATUUT						
Arbeider	32,8	29,3	27,2			
Bediende	27,5	32,9	33,2			
Ambtenaar	20,8	22,9	24,6			
Zelfstandige	18,9	14,9	15,0			
VOLTIJDS/DEELTIJDS ***						
Voltijds	77,7	77,7	78,4			
Deeltijds	22,3	22,3	21,6			
VAST/TIJDELIJK ***						
Vast/onbepaalde duur	91,5	92,5	91,6			
Tijdelijk	8,5	7,5	8,4			
TOTAAL	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Totaal (in absolute cijfers)	470.028	2.487.754	4.046.637	20.659	150.722	363.558

* cijfers voor het tweede kwartaal van 2002.
** Als langdurig gezondheidsprobleem worden problemen in aanmerking genomen die al minstens zes maanden bestonden of waarvan men verwachtte dat ze minstens zes maanden zouden duren.
*** Het betreft hier enkel de loontrekkende tewerkstelling
(a) Laaggeschoold: hoogstens lager secundair onderwijs
Middengeschoold: diploma hoger secundair onderwijs
Hooggeschoold: diploma hoger onderwijs
(b) gebaseerd op een klein aantal waarnemingen
Bron: NIS EAK, Verwerking: WES

90% VAN DE WEST-VLAMINGEN WERKT IN EIGEN PROVINCIE

Figuur 1
Sector van tewerkstelling van de werkende bevolking in West-Vlaanderen, het Vlaams Gewest en België in 2003 (in %)

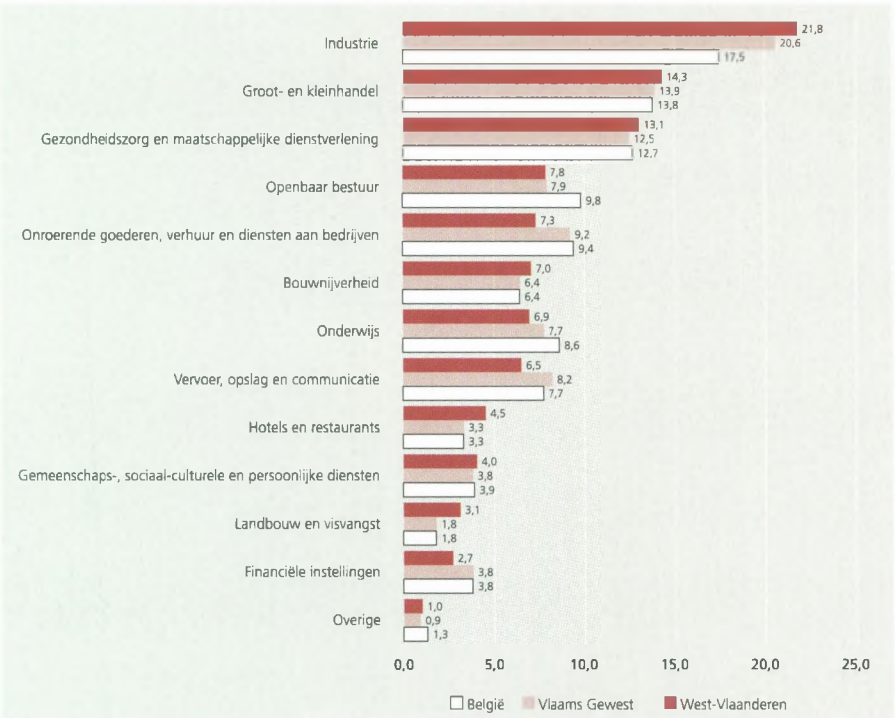

Bron: NIS EAK, verwerking: WES

Tabel 3
Evolutie van de werkzaamheidsgraad* en de werkloosheidsgraad** in West-Vlaanderen, het Vlaams Gewest en België, 1999-2003 (in %)

	1999	2000	2001	2002	2003
WERKZAAMHEIDSGRAAD					
West-Vlaanderen	64,1	65,9	63,6	64,5	64,2
Vlaams Gewest	62,6	63,9	63,4	63,5	62,9
België	59,3	60,5	59,9	59,9	59,6
WERKLOOSHEIDSGRAAD					
West-Vlaanderen	4,5	3,6	3,6	3,8	4,2
Vlaams Gewest	5,4	4,3	4	4,9	5,7
België	8,6	7	6,6	7,6	8,2

* Werkzaamheidsgraad: het aandeel van werkende personen in de bevolking op arbeidsleeftijd
** Werkloosheidsgraad: het aantal personen dat werkloos is, gemeten volgens de ILO-definitie, ten opzichte van de beroepsbevolking
Bron: NIS EAK, Verwerking: WES

In vergelijking met Vlaanderen en België kent West-Vlaanderen ook relatief meer arbeiders en zelfstandigen en relatief minder bedienden en overheidspersoneel onder haar werkende bevolking.
Het aandeel van personen van vreemde nationaliteit is laag in West-Vlaanderen, en dit zowel bij de werkenden als bij de werklozen.
Verder zien we dat ongeveer 22% van de werkenden deeltijds werkt. Circa 8,5% van de werkenden heeft een tijdelijk contract en ongeveer 10% heeft te kampen met een handicap of langdurig gezondheidsprobleem.

Figuur 1 toont dat bijna 22% van de werkende West-Vlamingen in de industrie is tewerkgesteld. Andere belangrijke sectoren zijn de groot- en kleinhandel (14,3%) en de gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening (13,1%). Ongeveer 7,8% van de werkende West-Vlamingen is tewerkgesteld in een openbaar bestuur.

In vergelijking met het Vlaams Gewest en België werken de West-Vlamingen relatief meer in de secundaire sector (industrie en bouw) en in de landbouw en relatief minder in de sector van de onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven, in de vervoersector, in de financiële sector en in het onderwijs.

Bij de werklozenpopulatie in West-Vlaanderen stellen we vast dat er ongeveer 52% vrouwelijke werklozen zijn. Het aandeel van de jongeren in de werkloosheid is hoog: meer dan een vierde van de werklozen is jonger dan 25 jaar. In vergelijking met het Vlaams Gewest en het Rijk wordt West-Vlaanderen gekenmerkt door een relatief hoog aandeel laaggeschoolden in de werklozenpopulatie: 47,4% ten opzichte van 43,2% in Vlaanderen en 43,6% in het Rijk. Verder constateren we dat meer dan een vierde (27,4%) van de West-Vlaamse werklozen verklaart een handicap of langdurig gezondheidsprobleem te hebben.

Kaart 1
Werkzaamheidsgraden in de West-Vlaamse gemeenten in 2002 (in %)

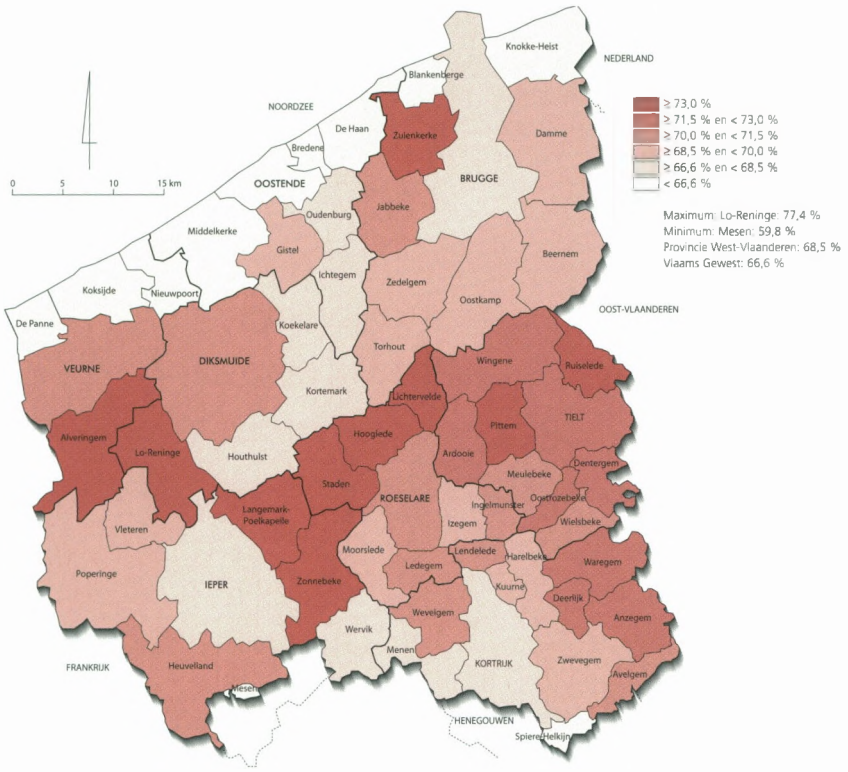

Kaart 2
Werkloosheidsgraden in de West-Vlaamse gemeenten in 2002 (in %)

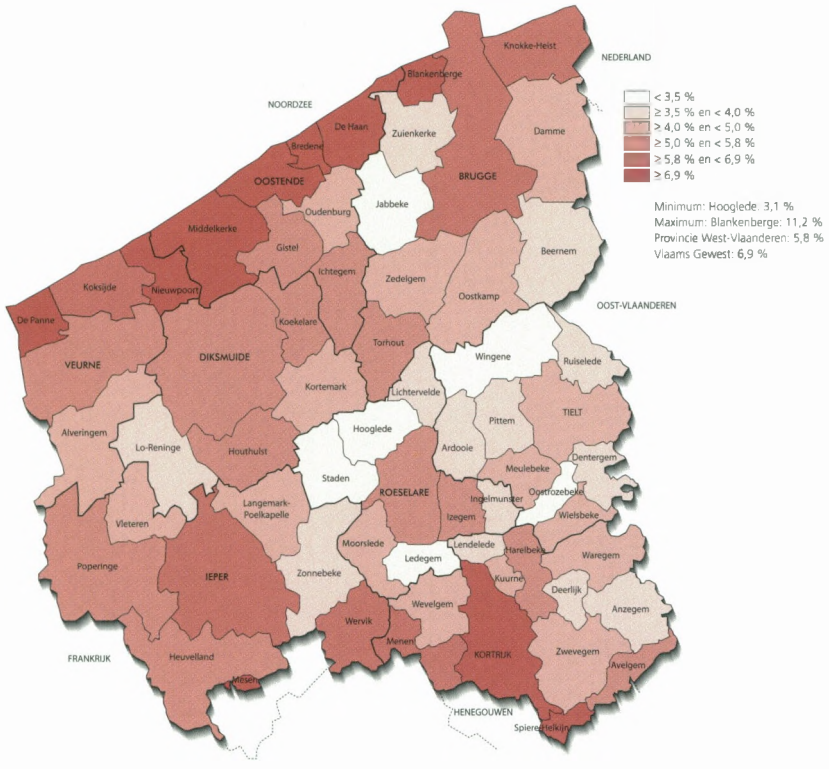

Bron: Steunpunt WAV (op basis van NIS Bevolkingsstatistieken, NIS Volkstelling, RIZIV, RSZ-LATG, RSZPPO, RSVZ) - Verwerking: WES

Wonen én werken in West-Vlaanderen

Ongeveer 90% van de werkende bevolking van West-Vlaanderen voert zijn of haar beroep uit in de eigen provincie. Een kleine 5% werkt in Oost-Vlaanderen en 2,3% pendelt naar Brussel. De provincies Henegouwen, Vlaams-Brabant en Antwerpen stellen elk slechts 1% van de West-Vlaamse werkende bevolking tewerk.

In vergelijking met de andere Vlaamse provincies, stelt West-Vlaanderen een relatief groter aandeel van de eigen bevolking tewerk. Van de Oost-Vlaamse bevolking met een job pendelt bijna 25% naar een andere provincie, in Vlaams-Brabant is dit zelfs 43%. De provincie Limburg stelt 81,5% van haar werkende bevolking tewerk en de provincie Antwerpen 87,5%.

Hoge werkzaamheidsgraad en lage werkloosheidsgraad …

West-Vlaanderen kende in 2003 een werkzaamheidsgraad van 64,2% (zie **tabel 3**). Dit betekent dat 64,2% van de bevolking tussen 15 en 64 jaar aan het werk was. De provincie kent hiermee een hogere werkzaamheidsgraad dan het Vlaams Gewest (62,9%) en het Rijk (59,6%). Ten opzichte van 2000 wordt zowel in West-Vlaanderen, het Vlaams Gewest als het Rijk een lichte daling van de werkzaamheidsgraad vastgesteld.

De provincie kende in 2003 een werkloosheidsgraad van 4,2%. De werklozen hadden geen werk op het moment van de bevraging door het NIS, hadden in de vier weken voorafgaand aan de bevraging specifieke stappen ondernomen om werk te vinden en waren binnen de twee weken beschikbaar voor werk.

West-Vlaanderen kent een lagere werkloosheidsgraad dan het Vlaams Gewest (5,7%) en het Rijk (8,2%). Sinds 2001 wordt zowel in West-Vlaanderen, het Vlaams Gewest als het Rijk een lichte toename van de werkloosheidsgraad vastgesteld.

… behalve aan de kust

Kaarten 1 en 2 tonen de werkzaamheidsgraad respectievelijk de werkloosheidsgraad in de West-Vlaamse gemeenten. De cijfers werden berekend door het Steunpunt Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming (Steunpunt WAV) en hebben betrekking op het jaar 2002.

Aangezien de gemeentelijke cijfers berekend werden op basis van administratieve bronnen, die andere definities gebruiken dan het NIS, zijn ze niet vergelijkbaar met de gegevens van de Enquête naar de Arbeidskrachten van het NIS, die slechts tot op provinciaal niveau beschikbaar zijn[3]. Algemeen stellen we vast dat zowel de werkzaamheidsgraden als de werkloosheidsgraden die het Steunpunt WAV berekent, iets hoger liggen dan de cijfers van het NIS .

Uit kaart 1 en kaart 2 blijkt dat er grote verschillen zijn in arbeidsmarktprestaties tussen de gemeenten. Vooral in de kustregio worden relatief lage werkzaamheidsgraden en hoge werkloosheidsgraden vastgesteld.

Wie valt uit de boot?

Een aantal groepen hebben het extra moeilijk op de arbeidsmarkt in West-Vlaanderen: zij zijn ofwel ondervertegenwoordigd in de werkzaamheid ofwel oververtegenwoordigd in de werkloosheid ofwel beiden.

Groepen die een lagere werkzaamheidsgraad kennen dan gemiddeld in West-Vlaanderen zijn personen met een handicap (cijfers van 2002), 50-plussers, laaggeschoolden en – hoewel het om een relatief beperkte groep gaat in West-Vlaanderen – de niet-Belgen (**figuur 2**). Groepen die een hogere werkloosheidsgraad hebben dan gemiddeld in West-Vlaanderen zijn niet-Belgen, personen met een handicap, jongeren, laaggeschoolden en middengeschoolde vrouwen tussen 25 en 49 jaar (**figuur 3**).

Figuur 2
Werkzaamheidsgraad van groepen die ondervertegenwoordigd zijn in de werkzaamheid in West-Vlaanderen, 2003 (in %)

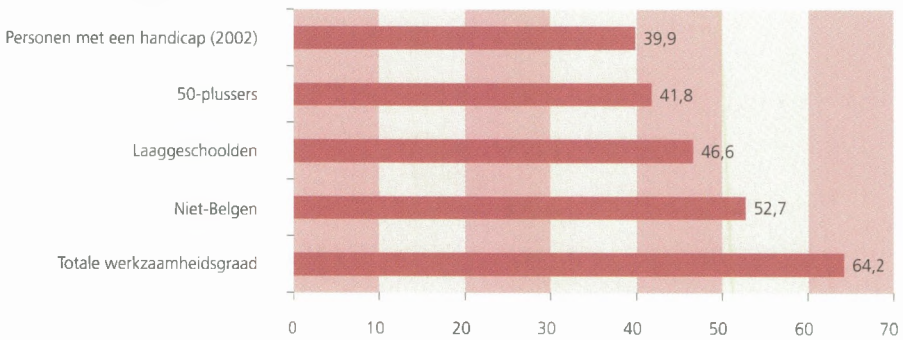

Figuur 3
Werkloosheidsgraad van groepen die oververtegenwoordigd zijn in de werkloosheid in West-Vlaanderen, 2003 (in %)

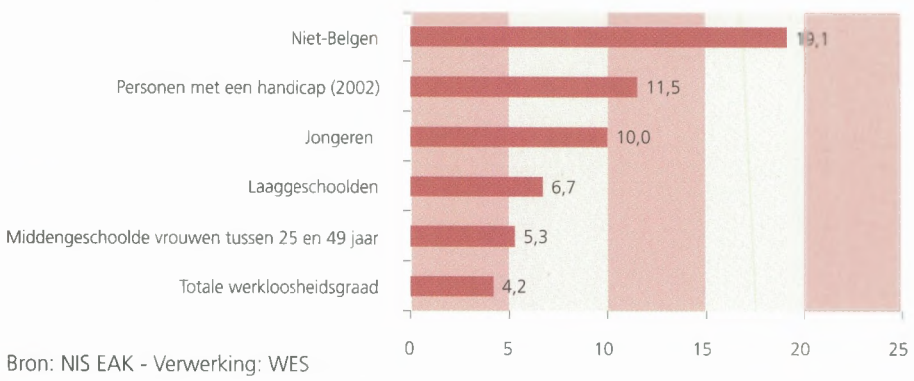

Bron: NIS EAK - Verwerking: WES

Samengevat

De provincie West-Vlaanderen kent, in vergelijking met Vlaanderen en België, veel werkenden en weinig werklozen. 9 op de 10 werkenden woonachtig in West-Vlaanderen is bovendien tewerkgesteld in de provincie zelf. Enkel in de kuststreek zijn de arbeidsmarktindicatoren minder gunstig.

In vergelijking met het Vlaams Gewest en België werken de West-Vlamingen relatief meer in de secundaire sector (industrie en bouw) en in de landbouw en relatief minder in de sector van de onroerende goederen, verhuur en diensten aan bedrijven, in de vervoersector, in de financiële sector en in het onderwijs. De provincie kenmerkt zich ook door een relatief laag aandeel hooggeschoolden in haar werkende bevolking.

Een aantal groepen hebben het moeilijk op de arbeidsmarkt. Het betreft vooral de personen met een handicap, de allochtonen, de laaggeschoolden, de jongeren en de 50-plussers.

1 In deze enquête wordt de werkloosheid gemeten aan de hand van de ILO-definitie (International Labour Organization). Volgens deze definitie zijn werklozen personen die geen werk hebben, die de afgelopen vier weken specifieke stappen hebben ondernomen om werk te vinden en die binnen twee weken beschikbaar zijn voor werk. De berekening van de werklozen volgens deze definitie geeft ons een betere indicatie van de werkzoekenden op de arbeidsmarkt dan wat we op basis van de administratieve databanken kunnen bekomen.

2 We verwijzen hier naar een recent uitgevoerd onderzoek door WES in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen: Onderzoek naar de migratiemotieven van de West-Vlaamse jongeren en de gevolgen hiervan op de West-Vlaamse arbeidsmarkt in het algemeen en op de knelpuntberoepen in het bijzonder.

3 Vermits de Enquête naar de Arbeidskrachten gebaseerd is op een steekproef, moeten we de resultaten met enige omzichtigheid hanteren. Naarmate men immers een gedetailleerdere classificatie van de resultaten (schattingen) nastreeft, wordt de relatieve kans op toevalsschommelingen groter, de schattingen van zeer geringe deelgroepen ondergaan dan dusdanige schommelingen dat ze slechts een beperkte waarde hebben. Daarom kunnen gegevens op provinciaal niveau niet gedetailleerd opgesplitst worden en zijn we enigszins verplicht om met relatief grote groepen te werken. Dit is ook de reden waarom geen gegevens op arrondissementeel of gemeentelijk niveau beschikbaar zijn.

4 Het NIS hanteert bijvoorbeeld een veel striktere werkloosheidsdefinitie (ILO-definitie) waardoor de werkloosheidsgraad lager ligt dan deze berekend op basis van administratieve bronnen.

Your gateway to Europe, the UK and beyond.

Met een regionale luchthaven heeft u een streepje voor! Geniet van de vele voordelen die een kleinschalige, vrachtvriendelijke luchthaven u biedt : overbezette terminals en verkeersopstoppingen behoren voortaan tot het verleden. Ostend-Bruges International Airport zal uw manier van zakendoen voor altijd wijzigen. Niets houdt u nog tegen !

Ideaal gelegen in het hartje van Europa, biedt onze luchthaven een snel en flexibel alternatief voor de overbezette luchthavens in de driehoek Schiphol-Frankfurt-Londen. Wij zijn gespecialiseerd in vrachtvervoer, met name outsized cargo, algemene vracht en bederfelijke produkten.

Bereid u voor op een perfecte vlucht en een succesvolle landing!

Wij bieden de oplossing

Ostend-Bruges International Airport komt tegemoet aan praktisch al uw eisen met betrekking tot vrachtafhandeling. Of uw vracht nu bestaat uit verse vis, groenten, tropisch fruit of vee, wij zorgen ervoor dat uw doelstellingen worden verwezenlijkt en uw hoge verwachtingen worden ingelost.

"Aerofresh" Koelcentrum

Als u bederfelijke produkten, bloemen of groenten vervoert of overweegt in deze winstgevende markt te stappen, dan is Ostend-Bruges International Airport dé naam om te onthouden. Om de opslagcapaciteit voor bederfelijke produkten te verhogen, werken wij samen met de afhandelingsmaatschappij Aviapartner. Het nieuw "Aerofresh" Koelcentrum werd in gebruik genomen op 6 oktober 2003. Nieuwe, ultramoderne faciliteiten, waaronder een aangepaste opslagplaats van 1.300 m2 overeenkomstig de laatste EU-voorschriften, garanderen een gelijkmatige en ononderbroken koelingsketen.

international AIRPORT OSTEND - BRUGES

Gino Vanspauwen - Algemeen Directeur
Cathy Lattrez - Commercieel contact
Nieuwpoortsesteenweg 889
8400 Oostende - België
Tel. +32 59 80 20 08 - Fax +32 59 70 55 12
pr@ost.aero - www.ost.aero

Promotiecampagne Ieper Business Park

De promotiecampagne voor Ieper Business Park is een project opgezet door de GOM – West-Vlaanderen samen met de wvi en de Stad Ieper. Ieper Business Park, het voormalige *Flanders Language Valley*, is één van de beste uitgeruste businessparken van België. Naast een aantal autonoom gevestigde bedrijven, biedt het park 18 multifunctionele bedrijfsmodules en een dienstencentrum in het centrale Aurisgebouw voor bedrijfsvestiging. Buiten de bestaande bebouwing zijn er ook nog bouwpercelen beschikbaar op de site. Alle gewenste infrastructuur en een professionele service voor het organiseren van meetings, conferenties en seminaries is beschikbaar. Momenteel zijn volgende bedrijven er gevestigd: Picanol, Ypsilon, Gaselwest en Transics. In de kantoormodules bevinden zich IMEC, Cardfon, AP&P en Architectenbureau Toon Breyne. Dit project geniet Europese steun binnen het 5b Phasing Out-programma Westhoek.

Foto: GOM – West-Vlaanderen

De naamsverandering - van *Flanders Language Valley* naar *Ieper Business Park* - is de eerste stap in de promotiecampagne van het bedrijvenpark. Een tweede stap is de ontwikkeling van een eigen website: www.ieper-bizz.be.

AMEC SPIE krijgt steun voor opleidingsproject

In Beernem bevindt zich één van de regionale vestigingen van Amec Spie Belgium NV. Als toonaangevend leverancier in een multitechnische omgeving (Infrastructuur, Industrie en Gebouwentechnieken) heeft AMEC SPIE permanent behoefte aan gespecialiseerde arbeidskrachten. Gezien het vooral om knelpuntberoepen gaat, zette Amec Spie alvast een breedgaand opleidingsplan op punt. Bijzonder aan het project is dat AMEC SPIE een aantal partnerbedrijven waarmee het een jarenlange ervaring heeft opgebouwd, laat delen in de opleiding. Hiermee wil AMEC SPIE een duidelijk signaal geven dat het ook in de toekomst op deze bedrijven blijft vertrouwen voor het uitvoeren van specifieke werkzaamheden.

AMEC SPIE deed voor de financiering van zijn opleidingsproject beroep op het Europees Subsidiefonds (ESF), evenals op de ondersteuning van de Vlaamse Gemeenschap. Het ESF stelt zich tot doel het bijdragen tot de ontwikkeling van de werkgelegenheid door het bevorderen van inzetbaarheid, ondernemerschap, aanpasbaarheid en gelijke kansen, en door het investeren in menselijke hulpbronnen.

AMEC SPIE Belgium maakt deel uit van AMEC plc en stelt wereldwijd 45.000 mensen tewerk in een veelheid van sectoren:
www.amecspie.com

Grote plannen voor haven van **Zeebrugge**

Het Zeebrugse havenbestuur MBZ sloot 2004 af met 31,8 miljoen ton goederentrafiek, dat is 4,3% meer dan het jaar ervoor. Vooral de overslag van containergoederen deed het met een stijging van 18,5% bijzonder goed.

Voor 2005 plant MBZ onder meer volgende belangrijke **investeringsprojecten:**

- de bouw van een nieuwe terminal op de Bastenakenkaai door goederenbehandelaar CTO;
- de bouw van drie bijkomende magazijnen voor de distributie van Fins papier voor het Zweedse Stora-Enso door Sea-Ro;
- een verdubbeling in opslagcapaciteit van bandenproducent Bridgestone;
- het gebruiksklaar maken tegen begin 2006 van zijn FCT-containerterminal aan het Albert II-dok door APM Terminals.

Ook het Zeebrugse havenbestuur investeert 10 miljoen euro in een nieuwe kaaimuur aan het zuidelijke kanaaldok om de terreinen van Toyota, dat er auto's overslaat, toegankelijker te maken. Daarnaast plant ze ook nog eens 8 miljoen euro investeringen in de uitbreiding van het Albert II-dok (van 400 naar 700 meter) en zal in de achterhaven een 120 ha groot maritiem logistiek park worden gebouwd. Daarvoor wil MBZ maritieme investeerders aantrekken.

Al deze investeringen zullen uiteraard een belangrijke, positieve impact hebben op de tewerkstelling in de haven. Het contingent havenarbeiders wordt dit jaar reeds uitgebreid van 1.100 naar 1.300. "Maar Zeebrugge zal de volle impact van die investeringen pas echt voelen in 2006-2007", aldus havenvoorzitter Joachim Coens.

Containertrafiek in haven van Zeebrugge steeg met 18,5%

Jetair koestert hoge ambities met de **luchthaven van Oostende**

Passagiers die vliegen vanuit Oostende hebben onmiskenbaar een aantal voordelen, zoals een vlottere bereikbaarheid en check-in, kleinere afstand tot het vliegtuig en goedkoper parkeren.

Jetair focust in 2005 sterk op de luchthaven van Oostende. De mogelijkheden om op vliegvakantie te vertrekken vanuit de regionale luchthaven worden gevoelig uitgebreid en voorts positioneert de Oostendse touroperator de luchthaven van Oostende als dé familieluchthaven bij uitstek.

Jetair – TUI Airlines Belgium is nu reeds de belangrijkste passagiersvervoerder vanaf de luchthaven van Oostende. In 2004 namen ruim 23.000 vakantiegangers een Jetair-vlucht uit Oostende, richting Costa Blanca, Tenerife, Mallorca, Kreta of Rhodos. Aan het bestaande vluchtenaanbod worden dit jaar drie nieuwe bestemmingen gevoegd: Gran Canaria, Antalya en Monastir. Daarbovenop biedt Jetair interessant prijsvoordeel voor al wie uit Oostende vertrekt.

Met de uitbreiding van het vluchtaanbod in combinatie met prijsvoordeel hoopt Jetair dat reisbureaus spontaner zullen voorstellen om te vliegen vanuit Oostende.

Leiedal en wvi brengen met ***'Win* Vorm 2005'** vernieuwende ruimtelijke thema's

Reeds verschillende jaren wordt met succes *Win* Vorm georganiseerd. In deze vormingsreeks staan lezingen over vernieuwende ruimtelijke thema's centraal. In 2005 ligt de nadruk op ervaringsuitwisseling over inspirerende (West-)Vlaamse projecten. Gegroepeerd per thema worden een aantal cases gepresenteerd die nauw aansluiten bij de praktijkvragen van de West-Vlaamse gemeenten. Waar nuttig wordt aansluitend ook een theoretische omkadering voorzien.

Op dinsdag 1 maart vond de eerste sessie plaats rond 'een nieuwe visie op groenstructuren in steden en dorpen'. Volgende geplande sessies zijn:

- Ontwikkelingsvisie voor een kanaalzone (19 april);
- Ruimtelijke kwaliteit en bedrijvigheid: Bedrijven in het Landschap II (31 mei);
- Praktijkgerichte voorbeelden rond ruimtelijke kwaliteit in de kust en de Leievalle (juni - exacte data volgen later);
- Kwalitatief omgaan met transformaties in en ruraal gebied (20 september);
- Een nieuwe kijk op begraafplaatsen (18 oktober);
- Verlichting: een nieuw beleidsthema in de schijnwerpers (22 november).

Via dit programma wil *Win* Vorm verder timmeren aan een West-Vlaams netwerk om deskundigheid rond ruimtelijke kwaliteit op te bouwen en verder te verspreiden. *Win* Vorm wordt in 2005 gezamenlijk georganiseerd door de Intercommunale Leiedal en de wvi.

Meer info:

- *Dominique Declercq, Intercommunale Leiedal, tel : 056/24 16 16, e-mail: dominique.declercq@leiedal.be*
- *Jocelyne Boeckaert, wvi, tel: 050/36 71 61, e-mail: j.boeckaert@wvi.be*

Binnenkort wordt een zand- en grinduitbating opgestart aan kaai 608 en 609 in de haven van Oostende.

NHM verwerft concessie op ex-zone marine

Binnenkort start NHM met de bouw van een nieuwe zand- en grindterminal in de voorhaven van Oostende. Verwacht wordt dat tegen september dit jaar de site operationeel zal zijn.
NHM zal er haar activiteiten in zeegranulaten concentreren die nu gedeeltelijk in Nieuwpoort en in Oostende worden uitgevoerd. De maatschappij verwacht een overslag van gemiddeld 300.000 ton op jaarbasis.

Rekening houdend met de economische wetmatigheden, plant het bedrijf haar producten op multimodale wijze te distribueren: via de weg, de binnenvaart en eventueel ook het spoor, dat in de toekomst net achter het terrein zal aangelegd worden.

Prestigieuze award voor **Lannoo Graphics**

Tijdens de wereldbeurs Paperworld in Frankfurt werd Lannoo Graphics bekroond met de prestigieuze IPSA-Award (*International Stationery Press Association*). Deze prijs voor de sterkste innovatie binnen *Back-To-School and Social Stationery*, uitgereikt door een consortium van 27 wereldvakbladen, is een prachtige erkenning voor een reeks die het resultaat is van puur West-Vlaams ondernemerschap.

Lannoo is in eerste instantie bekend als uitgever van kwaliteitsboeken. De divisie Lannoo Graphics geeft fantasie-papierwaren voor school uit en trekt vooral de internationale kaart (60% export in 2004). Klassieke ringbanden, schriften, kaftpapier, pennenzakken, ... krijgen door het eigen designteam een eigentijds een aantrekkelijk jasje aangemeten, waarbij wordt ingespeeld op de interesses van diverse specifieke doelgroepen.

Quattro Colori: De bekroonde collectie school- en kantoormateriaal van Lannoo Graphics

NIEUWE WES-PUBLICATIES

Strategisch plan haven Brugge-Zeebrugge in boekvorm

Gedurende drie jaar werkte WES intensief aan de opmaak van het strategisch plan voor de haven van Brugge-Zeebrugge. Nu het plan afgerond is, publiceert WES de essentiële elementen van het plan in de nieuwste uitgave in de reeks 'Facetten van West-Vlaanderen'. Het facet bevat een overzicht van de krachtlijnen van de gewenste ontwikkeling van de haven van Brugge-Zeebrugge en schetst de achterliggende overwegingen en onderzoeksgegevens waarop de voorgestelde keuzes gebaseerd zijn.

De kracht van het strategisch plan is vooral gelegen in het streefbeeld, de visie op de toekomst van de haven. Het toont de sterke punten van Zeebrugge aan en formuleert voorstellen voor de aanpak van de knelpunten op korte tot zeer lange termijn. Het strategisch plan is opgemaakt in samenspraak met vele betrokken partijen en kreeg vorm in een proces van overleg en discussie. Zo kwam in consensus een globaal evenwicht tot stand dat ervoor moet zorgen dat de haven van Brugge-Zeebrugge een levende haven in een leefbare ruimte is. Het strategisch plan voor de haven Brugge-Zeebrugge richt zich dus niet enkel tot de beheerders en gebruikers van de haven, maar tot iedereen die met de haven en haar activiteiten in contact komt.

Foto: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Na goed drie jaar studie en overleg kon onze gouverneur Paul Breyne, voorzitter van de stuurgroep, het strategisch plan overhandigen aan de minister van openbare werken en leefmilieu, Kris Peeters, opdat het op de tafel van de Vlaamse regering komt.

De nieuwe publicaties in de reeks 'Facetten van West-Vlaanderen' kosten 20 euro per stuk en kunnen besteld worden via de website van WES: www.wes.be.

De migratie van West-Vlaamse jongeren

De West-Vlaamse jongeren durven al eens andere horizonten opzoeken als ze afgestudeerd zijn. Dit kan verstrekkende gevolgen hebben, onder meer voor de arbeidsmarkt en de knelpuntberoepen in West-Vlaanderen.

In opdracht van de Provincie West-Vlaanderen onderzocht WES begin 2004 de migratiemotieven van de West-Vlaamse jongeren. De meest in het oog springende resultaten van dit onderzoek heeft WES nu gebundeld. Het boek bevat daarnaast een statistische analyse van de in- en uitwijking van personen in het algemeen en van jongeren naar en vanuit West-Vlaanderen. Tot slot formuleert WES een aantal aanbevelingen om de uitwijking van jonge, vooral hooggeschoolde West-Vlamingen, beleidsmatig aan te pakken.

[sociaal- economisch beleid]

Werkgelegenheidsimpact van een eventuele nieuwe IKEA-vestiging

In opdracht van het stadsbestuur van Gent onderzoekt WES welk effect de eventuele vestiging van een nieuwe IKEA-meubelzaak op de terreinen van de Handelsbeurssite in Gent zal hebben op de werkgelegenheid in de ruimere regio. Het onderzoek moet een antwoord kunnen bieden op de volgende vragen:

- welk direct effect heeft een dergelijke vestiging op de omzet en tewerkstelling bij het bestaande aanbod, zijnde de distributie van meubelen?
- welk direct effect heeft deze nieuwe vestiging op de productie van meubelen in de regio, en dus ook op de tewerkstelling in de regio?
- welk indirect effect heeft deze nieuwe vestiging via de leveranciersrelaties, enerzijds tijdelijk tijdens de bouwfase en anderzijds permanent tijdens de operationele fase (onderhoud, toelevering, enz.).
- welke impact heeft dit op de lokale arbeidsmarkt?

Het onderzoek moet tevens beleidsadviezen geven met het oog op het minimaliseren van de negatieve aspecten en het ondersteunen van de positieve effecten. De nadruk ligt hierbij op het identificeren van projecten rond aanvoer van arbeidskrachten en sociale integratie.

WES zal het onderzoek kunnen afronden tegen eind mei 2005.

[toerisme]

Meeting-, congres- en incentivemarkt in België in kaart gebracht

Met de *Belgian Meeting and Conference Market Survey* lanceerde WES in 2004 een onderzoek naar de kenmerken van de markt van de externe bijeenkomsten georganiseerd door in België gevestigde bedrijven. Onder externe bijeenkomsten verstaan we de meetings, conferenties en incentives die de bedrijven extern - dus buiten hun eigen infrastructuur - organiseren.

We verkregen een inzicht in deze markt door middel van een telefonische enquête bij 1.500 bedrijven met minstens 50 werknemers gevestigd in België. Aan de hand van vragen over de participatie van deze bedrijven aan de markt van de meetings, conferenties en incentives slaagden we er in de omvang van deze markt te meten. Daarnaast kregen we een inzicht in een aantal kenmerken van de externe bijeenkomsten zoals bestemming, logiesvorm, transportmiddel, duurtijd,... en brachten we de groeiverwachtingen in kaart.

Dit overzicht vormt een beleidsinstrument voor de diverse spelers in de meeting- en conferentiemarkt. Dank zij de resultaten van dit onderzoek kunnen zij hun marktpositie evalueren en een marketingstrategie uitbouwen.

Meer info:
Els Lowyck: tel. (050)36 71 36 ; e-mail: els.lowyck@wes.be

© Hotel Montanus, Brugge

[milieu]

De nieuwe norm ISO 14001:2004

De afdeling milieumanagement van **WES organiseert op 14 april 2005 een infonamiddag omtrent de nieuwe norm ISO 14001:2004.** Deze informatienamiddag is bestemd voor personen die binnen de organisatie verantwoordelijk zijn voor het onderhouden van een gecertificeerd ISO 14001 milieuzorgsysteem en voor wie een milieuzorgsysteem volgens ISO 14001:2004 wil introduceren. Ook de mensen van de milieuadministratie zijn uiteraard welkom.
Inlichtingen en inschrijvingen: claude.lybeer@wes.be

[ruimtelijke planning]

Afbakening van kleinstedelijke gebieden

De afdeling ruimtelijke planning van WES werkt momenteel aan de afbakening van verschillende kleinstedelijke gebieden. Het afbakenen betekent het concreet geografisch invullen van de ruimtelijke opties uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (RSV) en uit het provinciaal ruimtelijk structuurplan (PRS) inzake stedelijk beleid.

De opdracht bestaat telkens uit het opmaken van een voorstel van afbakening van het kleinstedelijk gebied en het opmaken van een ontwerp van provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan voor deze afbakening. Het resultaat is een formeel goedgekeurd provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan dat voorschriften bevat met een verordenende kracht.

Deze opdrachten werden voor de kleinstedelijke gebieden Ieper, Knokke-Heist, Blankenberge en Diksmuide door het provinciebestuur West-Vlaanderen opgedragen aan WES vzw. Het provinciebestuur Oost-Vlaanderen droeg gelijkaardige opdrachten op voor de kleinstedelijke gebieden Ninove, Zottegem en Geraardsbergen.

[milieu]

WES werkt "Ecogolf" concept uit

WES werkte - in opdracht van de Vlaamse Vereniging voor Golf (VVG) - een concept uit rond Ecogolf en daaraan gekoppeld een 'ecocertificatie systeem'. Dit systeem moet objectief aantonen dat de golfsector wel degelijk een 'groene' sector is met aandacht voor de leefomgeving. De Vlaamse golfclubs kunnen hier vrijwillig op intekenen; het certificaat is een weerspiegeling van de milieu-inspanningen van de deelnemende golfclub.

Vertrekkende van de aanbevelingen in het Vlaamse Golfmemorandum werden door WES negen aandachtspunten uitgewerkt, ondermeer rond de ruimtelijke inplanting, aandacht voor milieuzorg en natuurinrichting tot zelfs zaken betreffende de sociale integratie (zoals recreatief medegebruik) van de golfclub. Tevens werd een objectief evaluatiesysteem door een gekwalificeerd auditorenteam mogelijk gemaakt waarbij de behaalde score vlot omgezet kan worden naar een visueel erkenningssysteem.

Het voorgestelde erkenningssymbool is enigszins te vergelijken met het sterrensysteem voor restaurants.

© VVG - Royal Zoute Golf Club

[training]

WES-opleidingsprogramma voor ontwikkelingslanden

Van 28 februari tot en met 20 mei 2005 loopt bij WES het vierde opleidingsprogramma "Effective Learning Environments". Het programma, dat wordt gefinancierd door DGOS, Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking, richt zich specifiek tot opleiders uit ontwikkelingslanden die binnen hun organisatie verantwoordelijk zijn voor het ontwerpen en uitvoeren van opleidingsprogramma's. Op die manier spelen de deelnemers een belangrijke rol in de ontwikkeling van het menselijk potentieel in hun land.

De 15 deelnemers komen uit acht verschillende landen: Bangladesh, China, Ecuador, Ethiopië, Mongolië, Nepal, Oeganda en Vietnam. Gedurende drie maanden leren deze mensen verschillende opleidingsmethoden, -middelen en -media kennen waarmee zij dan een optimale mix of leeromgeving kunnen samenstellen om verder uit te werken in hun eigen organisatie.

WES heeft reeds 30 jaar ervaring in dergelijke opleidingsprogramma's waarbij telkens 15 deelnemers uit verschillende ontwikkelingslanden gedurende drie maanden de opleiding volgen. Hiertoe beschikt WES over een eigen residentie met 27 kamers, gelegen op het domein. WES verzorgt eveneens opleidingsprogramma's rond andere onderwerpen, zoals de cursus *Integrated Water Management* en *Tourism Destination Management*.

© WES

Administratieve vereenvoudiging

Stephan Janssens
Knowledge Manager
Ernst & Young Tax Consultants

Op 1 januari 2005 werden een reeks nieuwe maatregelen van kracht. Achter de 'administratieve vereenvoudiging' schuilen echter heel wat bijkomende regeltjes... Hierbij een selectie van de nieuwigheden.

Fiscaliteit

Beroepsmatige restaurantkosten na 1 januari 2005 zijn voor 69% aftrekbaar en mits het afsluiten van een gedragscode binnen de sector (omtrent zwartwerk en dat soort zaken) zouden ze vanaf 2006 wel eens 75% aftrekbaar kunnen worden. Let wel, receptiekosten (bloemen, geschenkjes, ...) blijven 50% aftrekbaar.

De belangrijkste hervorming van 2004 situeert zich op het gebied van **hypothecaire woonkredieten**. Voor de leningen afgesloten vanaf 1 januari 2005 en aangegaan om een enige woning te verwerven of te behouden ziet het fiscaal stelsel er heel anders uit: In eerste instantie is het kadastraal inkomen van de woningen waarop zo'n lening rust, volledig vrijgesteld van personenbelasting. Niet te verwarren echter met de onroerende voorheffing, namelijk de aanslag die u krijgt van het Vlaams Gewest verhoogd met opcentiemen voor gemeente en provincie. Aan die - doorgaans vrij hoge - belasting verandert er niets.
In tweede instantie worden de huidige aftrekken voor betaalde interesten en belastingverminderingen voor betaalde kapitaalaflossingen en verzekeringspremies, volledig afgeschaft en vervangen door één gezamenlijke aftrek.
Met andere woorden, alles wat u betaalt op uw lening wordt op één hoop gegooid en dat mag u aftrekken van uw belastbaar inkomen. Al zijn er uiteraard ook hier voorwaarden en grenzen.
De aftrek is beperkt tot 1.500 euro per echtgenoot. Tijdens de eerste tien jaar van de lening komt daar nog 500 euro bij. Vanaf drie kinderen komt er ook nog eens 50 euro bij (al zal dat niet volstaan om de kinderkamer te decoreren). Deze bedragen zijn gekoppeld aan de index en bedragen momenteel resp. 1.870, 620 en 60 euro.

Een derde nieuwigheid waar we uw aandacht willen op trekken is de nieuwe *ruling***commissie**, die eigenlijk al op 1 januari 2003 van start zou gaan Een *ruling* (officieel: "voorafgaande beslissing") dient om het fiscaal stelsel van een geplande transactie op voorhand te bepalen. U kunt bijvoorbeeld vragen of een splitsing van een vennootschap fiscaal in orde is, of de kwijtschelding van een schuld fiscaal aanvaardbaar is, enz. De rechtshandeling mag nog niet gesteld zijn. Dergelijke aanvragen moeten sedert 1 januari 2005 aan de nieuwe dienst gericht worden op het volgende adres: Dienst voorafgaande beslissingen in fiscale zaken, Wetstraat 62, 1040 Brussel, e-mail: dvbsda@minfin.fed.be.

Als laatste nieuwigheid wijzen we u nog even op het feit dat het plafond om **kwartaalaangiften** in te dienen inzake BTW werd opgetrokken van 500.000 euro naar 1.000.000 euro. Naar schatting 25.000 ondernemingen zouden voortaan slechts één keer per trimester (in plaats van elke maand) een BTW-aangifte moeten indienen.

Vennootschapsrecht en handelsrecht

- De verplichting om de **oproep tot een algemene vergadering** openbaar te doen in verschillende kranten wordt versoepeld (tot grote spijt van de krantensector uiteraard). U kan de oproep onder bepaalde omstandigheden nu zelfs via e-mail en via uw website doen;
- **Boekhouden op papier** hoeft niet meer;
- Bedrijven moeten voortaan overal gebruik maken van een **uniek ondernemingsnummer** (maar u hoeft het niet op uw voertuigen te vermelden);
- En kijk vooral ook uit met de **verlengde waarborgtermijn voor consumptiegoederen.** De wet voorziet nu dat een handelaar aan de consument minstens twee jaar waarborg moet bieden op een product. Deze regel geldt niet tussen handelaren zelf, waardoor de kleinhandelaar eigenlijk een beetje 'tussen hamer en aambeeld' terecht is gekomen.

Auto en milieu

In onze vorige bijdrage gingen we al in op de **werkgeversbijdrage op bedrijfswagens**. De bijdrage is afhankelijk van de CO_2-uitstoot van het voertuig per kilometer, maar staat wel los van het gebruik van het voertuig (5.000 of 50.000 km per jaar rijden maakt niet uit voor de bijdrage). Die

CO_2-uitstoot is ook het criterium voor een **belastingvermindering bij de aankoop van een nieuw voertuig**. De belastingvermindering bedraagt 15% van de aanschaffingswaarde met een maximum van 3.280 euro wanneer de CO_2-uitstoot minder dan 105 gram per kilometer bedraagt, en 3% van de aanschaffingswaarde met een maximum van 615 euro wanneer de CO_2-uitstoot 105 tot maximaal 115 gram per kilometer bedraagt.

En nog zoveel meer

Het zou kunnen dat u eerstdaags geconfronteerd wordt met een maatregel die in werking trad op 1 januari 2005 en die hierboven niet werd vermeld, maar de belangrijkste nieuwigheden kent u nu in elk geval al.

RECHTZETTING

De bijzondere bijdrage sociale zekerheid op bedrijfwagens

In 'West-Vlaanderen Werkt' nr. 4-2004 hadden we het over een geplande wijziging inzake de werkgeversbijdrage op bedrijfwagens. We schreven toen dat de bijdrage afhankelijk zou zijn van de CO_2-uitstoot van het voertuig.

De nieuwe bijdrage kwam er (met ingang van 1 januari 2005), maar de berekening zag er toch anders uit dan wat wij schreven. De maandelijkse bijdrage wordt als volgt berekend:
Voor benzinevoertuigen: [(Y x 9 €) – 768] :12;
Voor dieselvoertuigen: [(Y x 9 €) – 600] : 12;
Voor LPG-voertuigen: [(Y x 9 €) – 990] : 12;
Voor elektrische voertuigen : 20,83 €
waarbij Y het CO_2-uitstootgehalte in gram per kilometer is (zie hiervoor het gelijkvormigheidattest van het voertuig). De bijdrage mag niet minder dan 20,83 euro bedragen.

Let op: ook lichte vrachtwagens die door de werknemer voor privé-doeleinden worden gebruikt vallen onder deze bijdrage!

Laat uw spaargeld niet verder opslokken

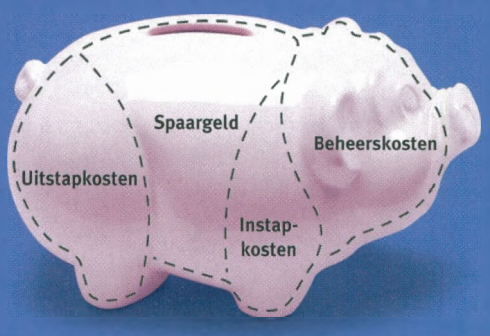

FIRST Rekening: 4,75%* ... zonder verrassingen

- Kapitaal en intrest gegarandeerd**
- Geen instapkosten
- Geen uitstapkosten (voor opvragingen boven 750 €)
- Beheerskosten beperkt tot maximum 12,39 € per jaar
- Geen minimum startbedrag vereist bij de opening van een FIRST Rekening

* Intrestvoet 2004, onder voorbehoud van goedkeuring van de bonus door de algemene vergadering van Ethias.
**Minimale intrestvoet 2005 van de FIRST verzekeringsrekening: 3% gewaarborgd + bonus.
Noteer dat de rendementen van het verleden geen garantie voor de toekomst bieden.

0800 32 335 www.ethias.be ethias ASSURANCE

'West-Vlaanderen Werkt'

West-Vlaanderen Werkt is een uitgave van WES vzw.

In elk nummer brengen wij:
- sociaal economisch nieuws met speciale aandacht voor West-Vlaanderen;
- wetenschappelijk onderbouwde artikelen en actuele informatie voor privaat en publiek management.

Abonnement

Een jaarabonnement 2005 is gratis.
Het tijdschrift 'West-Vlaanderen Werkt' verschijnt vier maal per jaar.

Registreren kan via de website van WES:
www.wes.be

Wet op de privacy van 8/12/1992

'West-Vlaanderen Werkt' wordt u gratis toegestuurd door WES vzw. Indien uw gegevens onjuist zijn of indien u het tijdschrift niet meer wenst te ontvangen, neem dan contact op met de redactie. WES deelt uw persoonlijke gegevens niet mee aan derden.

Toerisme

(BTW inbegrepen, exclusief portkosten)

Tourism Studies in Bruges, 2002,
64 blz., € 15,00

Reeks
Facetten van West-Vlaanderen

(BTW inbegrepen, exclusief portkosten)

45 Bezetting van de bedrijventerreinen in West-Vlaanderen, 1998, 322 blz., € 36,94
46 Het logiesaanbod aan de kust, 1998, 56 blz., € 14,63
47 Mestproblematiek in de provincie West-Vlaanderen 1999, 73 blz., € 18,59
48 Behoeftenanalyse hoger onderwijs in West-Vlaanderen 1999, 40 blz., € 12,39
49 Bevolking en gezinnen in West-Vlaanderen 2000-2010, 1999, 44 blz., € 12,39
50 De integratie van moeilijk plaatsbare groepen op de arbeidsmarkt in West-Vlaanderen, 2002, 65 blz., € 15,00
51 Evaluatiemethode voor centrumbeheer, 2003, 75 blz, € 20,00
52 Strategisch plan voor de haven van Brugge-Zeebrugge, 2005, 64 blz., € 20,00
53 De migratie van West-Vlaamse jongeren: migratiemotieven en de gevolgen hiervan op de West-Vlaamse arbeidsmarkt en knelpuntberoepen, 2005, 47 blz., € 20,00

De volledige lijst van alle publicaties van WES kunt u verkrijgen bij
Sabine Simoens,
e-mail: sabine.simoens@wes.be
fax 050-36 31 86 - tel. 050-36 67 78
of op www.wes.be, klik op 'bestellen'

Colofon

De artikelen in West-Vlaanderen Werkt zijn niet noodzakelijk de weergave van officiële standpunten van WES. Bij naamvermelding verschijnt de bijdrage onder de verantwoordelijkheid van de auteur.

Reproductie van of verwijzing naar één van de artikelen mag uitsluitend met correcte vermelding van auteur en bron, èn mits het bezorgen van een kopie aan de redactie.

Beschermcomité

P. Breyne, gouverneur
voorzitter WES
prof. em. dr. O. Vanneste, eregouverneur
D. De fauw, J. Durnez, G. Kindt, G. Pertry,
M. Titeca-Decraene, P. Van Gheluwe
leden van de bestendige deputatie

Redactiecomité

Voorzitter: prof. dr. N. Vanhove
R. De Keyser, S. Simoens, H. Desmyttere,
R. Houthaeve, J. Lammerant
P. De Roeck (Efficio)

Eindredactie

Sabine Simoens

Verantwoordelijke uitgever

N. Vanhove
Krakkestraat 3, 8200 St.-Andries (Brugge)

Advertentiewerving

Sabine Simoens
tel. (050)36 67 78 - fax (050)36 31 86
e-mail: sabine.simoens@wes.be

Oplage: 4.120 exemplaren

Redactie
WES vzw
Baron Ruzettelaan 33
8310 Brugge-Assebroek
tel. 050 - 36 71 36
fax 050 - 36 31 86
BTW BE 408 382 668
E-mail: redactie@wes.be
website: www.wes.be

Ontwerp lay-out: Goekint Graphics, Oostende
Drukkerij: Goekint Graphics, Oostende
Foto kaft: Jean Godecharle, Brugge

Lid van de Unie van de Uitgevers van de Periodieke Pers

West-Vlaanderen Werkt wordt gedrukt op houtvrij en milieuvriendelijk gebleekt papier.

ISSN=1374-6235

Ondernemen is veranderen. Dat weet u zelf maar al te goed. Daarom doet u zaken met partners die ook niet stilstaan. Zoals Goekint Graphics. Een bedrijf dat voortdurend investeert in **state-of-the-art technologie**: vijfkleurenpers met laktoren en droogtunnel, 'computer to plate'-technologie, apparatuur voor het realiseren van multimedia-creaties, noem maar op. Om u altijd een **onberispelijke totaalservice** te bieden. Van eerste idee tot postklaar pakket. Van projectbegeleiding tot strategisch advies. Van simpele corporate identity tot hoogstaande kunstdruk. Tegelijk waken we erover dat een hoop dingen niét veranderen. Onze bruisende grafici bijvoorbeeld, die uit al die technologie verbluffende **hoogstandjes** halen. Onze doorwinterde technici, die persoonlijk instaan voor een **doorgedreven kwaliteitszorg**. Of onze gemotiveerde client supervisors, die elke fase van uw project begeleiden met een **gezonde dosis ouderwetse toewijding**. Er verandert dus veel bij Goekint Graphics. En toch ook weer niet. **Dat bedoelen we precies met 'in beweging zijn'.**

SALTO www.salto.nl/dimai.be

*"De combinatie van **erg moeilijke opdrachten en heel krappe deadlines**: dat is de grote uitdaging voor onze leveranciers. Wij spelen met de publicatie van onze kwartaalresultaten bijvoorbeeld uiterst kort op de bal. En voor de kwaliteit van onze culturele uitgaven - recent rond de badstad Blankenberge - leggen we de lat zeer hoog. Dat zijn we verplicht aan onze sterke reputatie als tweede grootste Belgische bank. Goed om te weten dat we dan kunnen terugvallen op Goekint Graphics. Al jarenlang. Elke opdracht brengen ze voor ons tot een goed einde."*

Fabienne Carlier
Verantwoordelijke publicaties
Dexia Bank nv

altijd in beweging...

www.goekint.be

Industriezone 2
Zandvoordeschorredijkstraat 65
8400 Oostende
Tel. 059 51 43 43
Fax 059 51 44 43

GOEKINT GRAPHICS

Meer en beter ondernemen

SYNTRA WEST vzw
Vormingsinstituut voor KMO

Hijs de zeilen

Ondernemen is als zeilen.
U bepaalt de juiste koers en zet alle zeilen bij om snel vooruit te gaan. U vertrouwt op navigatie-instrumenten en u rekent op de ervaring en inzet van uw hele team.
Maar het water is soms onstuimig en de wind kan draaien. En dan moet u uw beste stuurmanschap laten zien.

Uit welke hoek de wind ook komt, u staat er als ondernemer nooit alleen voor. U kunt rekenen op Syntra West als uw partner in grote uitdagingen. Ons engagement is: u, uw medewerkers en heel uw organisatie optimaal laten functioneren. Via opleiding, opleidingsplanning, begeleiding en subsidie-advies.

Professionele oplossingen op korte termijn en een dynamische visie op de toekomst. Geef uw bedrijf de wind in de zeilen samen met Syntra West.

Meer en beter ondernemen met Syntra West:

- Opleiding
- Opleidingsplanning en competentiemanagement
- Begeleiding
- Subsidieadvies

Voor inlichtingen in verband met onze dienstverlening aan bedrijven kunt u terecht op 050/70 28 07 of via e-mail: info@syntrawest.be

Met de steun van Provincie West-Vlaanderen Door mensen gedreven
Syntra West vzw is erkend door de Vlaamse Gemeenschap

www.syntrawest.be

Hijs de zeilen

Alle hens aan dek
Opleiding
Hou het roer in handen
Opleidingsplanning en competentiemanagement
Zet koers naar groei
Begeleiding
Haven aan stuurboord
Subsidieadvies